ANTONY MIALL • DAVID MILSTED

GHIDUL XENO® FOBULUI

Xenofobie:
s.f. (<fr: *xénophobie)* frica irațională de străini, probabil justificată, întotdeauna de înțeles.

englezii

NEMIRA
plăcerea lecturii

Antony Miall
Ghidul Xenofobului - Englezii

Antony Miall, David Milsted
The Xenophobe's guide to The English
© Copyright Oval Projects, 1993, 1999, 2008

© Nemira, 2010

Traducere din limba engleză ADRIANA BĂDESCU

Coperta colecţiei: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU
Ilustraţia copertei: Irina DOBRESCU

Redactor: Ana ANTONESCU
Tehnoredactor: Alexandru CSUKOR

„Ghidul Xenofobului" este o marcă înregistrată.
Toate drepturile rezervate.

Orice reproducere, totală sau parţială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă şi se pedepseşte conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-038-4

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

***

Cuprins

- Naționalism și identitate
- Caracter
- Atitudini și valori
- Comportament
- Maniere și etichetă
- Obiceiuri și tradiții
- Obsesii
- Destindere și distracții
- Umor
- Sănătate și igienă
- Mâncare și băutură
- Cultură
- Sisteme
- Crimă și pedeapsă
- Guvernare
- Afaceri
- Limbă
- Conversație

Antony Miall s-a născut în Districtul Lacurilor, dar a migrat spre sud la vârsta de nouă luni şi şi-a petrecut copilăria la Royal Tunbridge Wells, în Kent, unde a avut nenumărate ocazii de a-i studia pe englezi în toate tainele lor. A trăit în sud, nu departe de Franţa, lucru care îi convenea de minune, fiindcă niciodată nu s-a simţit un adevărat englez: nu se poate obişnui cu disconfortul şi moderaţia emblematice pentru insulari. Prins însă în mrejele celor două pisici ale sale, s-a abandonat tradiţiei pur engleze de venerare a animalelor de casă, amintindu-şi cu drag de perioada în care promova saltele cu apă pentru căţeii sensibili.

David Milsted, un metis englez tipic (pe sfert scoţian şi cu urme de sânge viking), s-a născut în sud şi apoi s-a mutat în nord, petrecând cincisprezece ani pe diverse insule scoţiene înainte de a se stabili, mai mult sau mai puţin accidental, în Dorset, unde, împreună cu partenera de viaţă şi cei şase băieţi adunaţi din două căsnicii alcătuiesc o familie englezească tradiţională în proporţie de 0,75%. Fost profesor, pompier şi poştaş, lucrează astăzi ca scriitor, documentarist şi redactor, cu ocazionale incursiuni în domeniul radiodifuziunii, al teatrului şi al interesantei lumi a degustării whisky-ului din malţ. A publicat patru romane şi o serie de studii de referinţă, precum *Brewers Anthology of England and the English* şi *The Cassell Dictionary of Regrettable Quotations*.

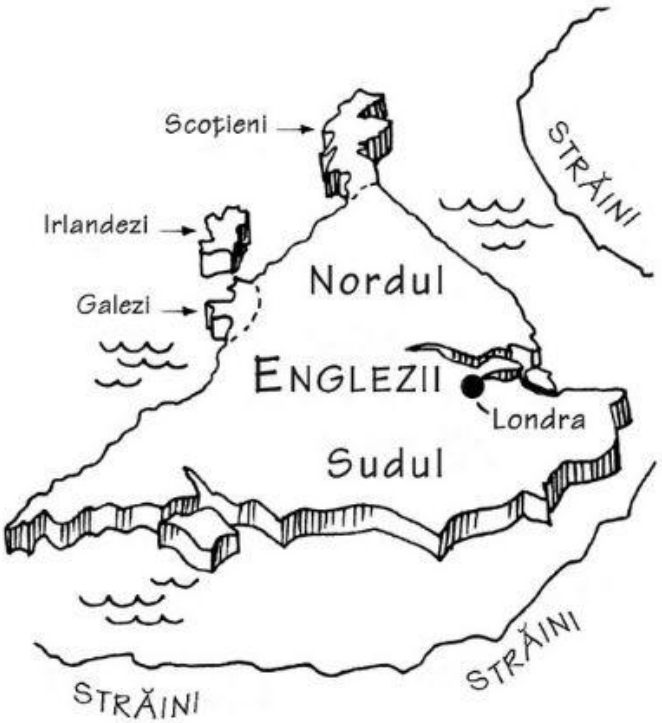

„Englezii manifestă o neîncredere instinctivă faţă de tot ce nu le este familiar şi nicăieri nu se vede mai bine acest lucru decât în atitudinea pe care o au faţă de geografia propriei lor ţări.”

Populaţia Angliei este de 62 de milioane de locuitori, comparativ cu 3 milioane galezi, 5,5 milioane irlandezi (nordul şi sudul combinate), 4 milioane neozeelandezi, 5 milioane scoţieni, 20 de milioane australieni, 64 de milioane francezi, 82 de milioane germani, 149 de milioane ruşi şi 306 milioane americani.

Anglia este de cinci ori mai mare decât Sicilia, dar ar putea încăpea în Franţa de cinci ori.

Naţionalism şi identitate

Prevenit

Atitudinea englezilor faţă de celelalte naţiuni nu este atât una de xenofobie (teamă de străini), cât mai degrabă una de xenomilie (milă pentru străinii care au ghinionul de a NU fi… ei, bine, englezi). Aşa cum remarca odată Cecil Rhodes (cel care a dat numele Rhodesiei, astăzi Zimbabwe): „A te naşte englez înseamnă a câştiga premiul cel mare la loteria vieţii." De aceea, nu este deloc surprinzător că englezii resimt unele păreri de rău pentru toţi ceilalţi – defavorizaţii sorţii.

Ultima năvălire în Anglia s-a produs acum nouă sute de ani, autorii fiind normanzii. Invadatorii s-au stabilit pe noul teritoriu, au muncit din greu, s-au străduit să se integreze şi să se adapteze, au încercat să-şi împărtăşească înţelepciunea şi experienţa de viaţă cu localnicii. Dar n-au reuşit. Fiindcă englezii au continuat să facă tot ce ştiau ei mai bine. Au ignorat aromele bizare ale mâncărurilor, veşmintele nefamiliare şi accentele stranii, asumându-şi îndelunga, lenta şi dificila misiune de a-i transforma pe invadatori în englezi. A durat secole, desigur, dar a dat roade. Termenul „normand" – *Norman* în engleză – nu mai duce azi cu gândul la năvălitori şi la ascunderea tinerelor fete prin beciuri, ci a devenit un nume propriu englez prin excelenţă.

Ambasadorul veneţian Andrea Travisana, care a vizitat Londra în anul 1497, remarca privitor la englezi:

„Ei nu cred că mai există şi alte popoare în afara lor, sau altă lume decât cea engleză, şi ori de câte ori văd vreun străin arătos, spun: «Arată ca un englez», sau «Ce păcat că nu-i englez!»"

În ziua de azi, această opinie nu se mai bucură de unanimitatea de odinioară, unii considerând Anglia ca un loc din care trebuie să fugi atunci când ai ocazia, dar majoritatea englezilor îşi păstrează neîncrederea înnăscută în tot ceea ce e străin: dubioasele mâncăruri, dubioasa apă, dubioasele instalaţii sanitare şi, mai rău decât orice, dubioşii străini.

Geografia nu face decât să consolideze această convingere, prin faptul că localnicii privesc la marea care îi înconjoară, din siguranţa „micii lor insule solide". Nimeni nu ar pune vreodată la îndoială caracterul adecvat al următorului titlu de ziar: „Ceaţă pe Canalul Mânecii: continentul este izolat."

Atitudinea insulară este adevărata barieră aici. Nu are niciun rost să-ţi închipui că o vei putea doborî, când atâţia au încercat

în zadar. Dar cum englezii resimt o perversă mândrie recunoscând că nu-i înţeleg câtuşi de puţin pe străini, poate că ar merita să obţinem un avantaj tactic asupra lor, înţelegându-i noi pe ei.

Cum se văd ei pe ei

Englezii se consideră oameni politicoşi, cu respect pentru lege, toleranţi, la locul lor, generoşi, galanţi, consecvenţi şi cinstiţi. De asemenea, se mândresc cu autoironia care-i caracterizează şi pe care o consideră o dovadă concludentă a firii lor plăcute.

Deşi în public se iau în râs, în adâncul sufletului nu se îndoiesc câtuşi de puţin că sunt superiori tuturor celorlalte popoare, convinşi fiind că toate celelalte naţiuni sunt de fapt conştiente de superioritatea englezilor. Într-o lume perfectă, locuitorii Albionului ştiu că oricine şi-ar dori să fie mai mult aidoma lor.

Englezii sunt siguri că cele mai bune lucruri în viaţă îşi au originea în Anglia sau că au fost perfecţionate acolo. Chiar şi vremea – deşi poate nu tocmai plăcută, este mult mai interesantă decât a tuturor celorlalte ţări, fiind totdeauna plină de surprize.

De asemenea, sunt convinşi – cu o oarecare justificare – că nimeni nu-i înţelege cu adevărat. Pentru a cita cuvintele unuia dintre îndrăgiţii lor compozitori, Michael Flanders:

„Englezul e moral, englezul e ales,
E drept, isteţ, modest şi ne-nţeles.“

Această afirmare a faptului că sunt neînţeleşi nu constituie o invitaţie la o mai bună înţelegere. Englezii nu vor să fie înţeleşi; o asemenea intimitate ar constitui o încălcare a spaţiului lor personal.

Cum li se pare că îi percep ceilalţi

Englezii sunt vag conştienţi de opiniile critice ale străinilor cu privire la ei înşişi, dar consideră că acestea nu trebuie luate în serios. Sunt obişnuiţi să fie priviţi ca nişte stereotipuri şi le place: nu-i deranjează deloc că Anglia este văzută ca o ţară locuită de orăşeni cu melon, huligani ai stadioanelor, aristocraţi scorţoşi şi londonezi obraznici, înghesuiţi toţi într-un pub vechi de când lumea, la o halbă de bere caldă.

Cum îi percep de fapt ceilalţi

În general, englezii sunt consideraţi un soi de relicvă a zilelor de glorie ale trecutului, când erau jucători de primă mână în sportul european al imperialismului.

De asemenea, sunt percepuţi ca fiind rigizi şi conservatori, marcaţi de prejudecăţi şi necooperanţi – un popor ce trăieşte într-o ţară a spectacolelor costumate, sub un cer cenuşiu, şi este hrănit cu cârnaţi prăjiţi.

Străinii care se stabilesc în Anglia ajung să-i preţuiască pentru refuzul lor de a face tevatură şi pentru respectarea fermă a principiilor personale, dar nu pot înţelege cu niciun chip atitudinea lor fericit-resemnată cu privire la tot ce e inferior calitativ şi consideră că grija englezilor pentru bunele maniere nu e altceva decât un substitut pentru stilul şi eleganţa personală. Accentul pus pe etichetă în timpul mesei constituie un veritabil mister într-o ţară de oameni cu serioase dificultăţi în domeniul culinar.

Cum le-ar plăcea să fie percepuţi

Englezii se mândresc cu caracterul lor echitabil, fair-play, tinzând să presupună că acesta este recunoscut şi admirat de toţi ceilalţi. Şi-ar dori să fie îndrăgiţi şi apreciaţi pentru ceea ce ei consideră a fi calităţile lor de frunte. Aceste atribute – contribuţia lor altruistă la panoplia generală a lumii – includ instinctul ce-i determină să-i susţină pe cei defavorizaţi şi să-i trateze cu fermitate pe tirani, onestitatea şi hotărârea de a nu-şi încălca niciodată cuvântul sau o făgăduială. Iar străinii sunt rugaţi să înţeleagă că, dacă un englez nu-şi respectă promisiunea, înseamnă că a avut un motiv foarte serios pentru a proceda aşa.

Încercaţi, pe cât posibil, să găsiţi înţelegere în inima dumneavoastră pentru astfel de convingeri, chiar dacă le consideraţi a fi doar nişte simple iluzii. Lăsând la o parte orice altceva, în clipa în care intraţi în dezacord cu opinia lor referitoare la ei înşişi, majoritatea englezilor vă vor adopta punctul de vedere. Fiindcă, vedeţi dumneavoastră, ei îi respectă pe defavorizaţi.

Cum se văd ei între ei

Lipsa instinctivă de încredere a englezilor în tot ceea ce le este nefamiliar nu e nicăieri mai vizibilă decât în atitudinea faţă de propriii lor concetăţeni.

Încă din timpuri imemoriale, a existat în Anglia o linie de demarcaţie psihologică între nord şi sud. Pentru cei din sud, civilizaţia se sfârşeşte pe undeva pe lângă Watford Gap (imediat la nord de Londra). Dincolo de această graniţă, consideră ei, oamenii sunt toţi mai roşcovani la faţă, mai păroşi, direcţi până la limita grosolăniei şi obsedaţi de tocană – lucruri pe care, cu generozitate, le pun pe seama climei mai reci.

Cei din nord, pe de altă parte, le spun copiilor poveşti moralizatoare despre locuitorii „de acolo, din sud", amintind de sentimentalismul lor, de mâncărurile sofisticate şi de faptul că sunt cam aerieni în privinţa tuturor chestiunilor cu adevărat importante.

Dar orice englez, oricât de sentimental ori de păros ar fi, are dreptul să fie tratat în mod special. La urma urmei, nu le găseşti defecte decât celor la care ţii, aşa că permanentele lor critici la adresa conaţionalilor nu constituie decât o modalitate de a-şi exprima afecţiunea.

Când vine vorba despre vecinii lor din Insulele Britanice, englezii nu au niciun dubiu asupra propriei lor superiorităţi, iar acest lucru nu este perceput de ei ca fiind o prejudecată răutăcioasă, ci ca o observaţie cu caracter ştiinţific. În irlandezi nu trebuie să ai încredere fiindcă sunt prea iresponsabili, în scoţieni nu trebuie să ai încredere pentru că (deşi sunt isteţi) sunt prea zgârciţi, iar în velşi nu trebuie să ai încredere, punct.

Irlandezii, scoţienii şi velşii să nu se descurajeze însă. Pentru majoritatea englezilor, ei nu sunt chiar atât de străini precum verii de dincolo de Canalul Mânecii. De asemenea, e bine să nu uite că, pentru englezi, străinătatea începe de obicei la capătul străzii pe care locuiesc.

Cum îi văd ei pe alţii

Englezii se împacă în general bine cu cetăţenii altor ţări, fiindcă majoritatea cunosc cel puţin un străin care este aproape „unul de-al nostru”. Dar puţine sunt naţiunile în care au încredere sau pe care le iau în serios. Francezii, de pildă. Cele două popoare şi-au încordat atâtea secole muşchii unul la celălalt, încât englezii au dezvoltat faţă de vecinii de peste Canal o relaţie binară, de dragoste şi ură deopotrivă. Supuşii reginei iubesc Franţa: îi adoră vinurile şi gastronomia, îi îndrăgesc clima. Au însă un soi de convingere istorică subconştientă că francezii nu au niciun drept să trăiască în Franţa, astfel că, în fiecare an, mii de englezi încearcă să transforme câte o regiune din Hexagon într-un mic colţişor de Albion.

Francezii de rând sunt însă percepuţi ca fiind puţin cam prea emoţionali pentru un popor cu anumite ambiţii pe scena mondială. Părerea generală, în acest sens, este că fie şi numai câteva decenii în plus de influenţă engleză vor face veritabile minuni pentru ei.

Faţă de germani, opinia englezilor e mai puţin echivocă. Nemţii sunt înregimentaţi, mult prea serioşi şi tind să fie tiranici, fără a avea măcar atuul izbăvitor al priceperii culinare. Italienii sunt prea temperamentali; spaniolii tratează taurii cu cruzime; ruşii sunt mohorâţi; olandezii sunt solizi şi sensibili; nordicii, belgienii şi elveţienii sunt terni. Toţi orientalii sunt de nepătruns şi periculoşi. Indienii, pakistanezii, cei din Bangladesh şi Sri Lanka fac parte dintr-o categorie specială: ei joacă crichet.

Restul lumii este, pentru englezi, un teren de joacă: o sumedenie de popoare, culturi şi tradiţii împletite, ce pot fi admirate, folosite sau ignorate după bunul lor plac. Experienţa i-a învăţat să se aştepte la ce-i mai rău în orice situaţie, să fie plăcut surprinşi când acest lucru nu se întâmplă şi să se arate uşor mulţumiţi de propriile lor temeri scuzabile atunci când se întâmplă.

Relaţii speciale

Există câteva naţiuni favorizate, faţă de care englezii resimt o afinitate deosebită. Au legături strânse cu australienii, în ciuda deconcertantei lor lipse de reţinere, cu neozeelandezii, care au maniere excelente, dar şi enervanta tendinţă de a uita de ele la rugby, şi cu canadienii, pe care îi simpatizează pentru povara zăpezilor nesfârşite şi fiindcă sunt mereu confundaţi cu americanii.

Englezilor le plac americanii. Le plac atitudinea lor de tip „se poate face" şi firea lor deschisă. Din multe puncte de vedere, i-ar agrea poate şi mai mult, dacă n-ar insista în a fi atât de… ei, bine… de *americani*. În adâncul inimii lor, englezii îi consideră pe americani nişte englezi care s-au transformat în altceva, ca rezultat al unei dureroase neînţelegeri, şi care ar fi mult mai fericiţi dacă ar avea bunul-simţ să revină la matcă. Atunci ar începe şi ei să vorbească engleza „normală".

Englezii îi privesc pe participanţii la emisiunile televizate americane de tip „spală-ţi rufele în faţa naţiunii" cu o fascinaţie incredulă. Pentru ei, vina pentru prăbuşirea standardelor culturale britanice aparţine influenţei americane, deşi stau toţi cu ochii peroniţi la serialele şi sitcomurile televiziunilor de peste ocean.

Americanii au bani şi putere, iar asta face ca relaţia cu ei să fie una specială. Însă nimic nu le şterge englezilor convingerea orgolioasă că o istorie ce datează de mai de multişor decât ziua de ieri constituie dovada unei culturi superioare.

Caracter

Individualism

Cel care i-a numit pe englezi „popor insular” a avut dreptate doar pe jumătate; fiece englez este o insulă în sine. Numai războaiele reuşesc să-i unească, astfel că în decursul anilor au devenit chiar pricepuţi în arta lor. Dar modestia lor naturală cere ca întotdeauna să pară că sunt pe punctul de a pierde, chiar şi în pragul deznodământului. Asta face ca victoria să fie cu atât mai plăcută şi, în plus, îi scoate din sărite pe învinşi.

Mentalitatea de insulari a englezilor ia forma unui bine dezvoltat simţ al libertăţii personale individuale. Supuşii reginei sunt puternic ataşaţi de drepturile lor, mai cu seamă de cel la intimitate şi la păstrarea spaţiului personal. Acesta din urmă este zona din jurul fiecărui individ, a cărei încălcare constituie o dovadă de proastă-creştere.

Pe scara rulantă, chiar şi atunci când este aglomeraţie, englezii vor lăsa întotdeauna o treaptă între ei şi cel de alături, iar în sala de cinematograf vor păstra un scaun gol între ei şi vecinii de rând, chiar dacă ştiu că la un moment dat li se va cere să se mute pentru a face mai mult loc. Acest comportament nu are nimic de-a face cu teama morbidă de mirosul corporal, ci este mai degrabă o extensie a convingerii conform căreia „casa unui englez este castelul său”. Luaţi-o ca pe un şanţ de apărare invizibil. Şi învăţaţi să daţi mâna de la distanţă.

A strânge bine din dinţi

Această postură caracteristică a englezilor presupune fruntea ridicată (mândrie), buza de sus rigidă (pentru a evita tremurul vizibil, care trădează o emoţie) şi piciorul drept înainte (hotărâre). În această poziţie, conversaţia este dificilă, iar orice fel de intimitate devine aproape imposibil. Atitudinea ilustrează însă prezenţa acelui atribut pe care tot englezul este aşteptat în mod tradiţional să-l afişeze: perfecta stăpânire de sine.

Este acceptabil să-ţi exprimi sentimentele la meciurile de fotbal, la înmormântări sau când revezi o persoană pe care ai crezut-o moartă şi îngropată. În toate celelalte cazuri, pentru englezi, afişarea oricărei emoţii constituie un fapt deconcertant, deşi devine relativ acceptabil dacă „împricinatul" se arată după aceea suficient de stânjenit.

În ultima vreme însă, par a fi existat tot mai multe prilejuri publice în care englezii şi-au permis să devină pregnant mediteraneeni.

Moderaţie

Moderaţia este un cuvânt plin de semnificaţii pentru englezi, chiar şi pentru cei care sunt incapabili de un comportament cu adevărat moderat. Indiferent de modul în care se poartă la nivel personal, ei împărtăşesc un dispreţ fundamental faţă de toţi cei care „merg prea departe” în orice privinţă.

În mediile rafinate, „să mergi prea departe” înseamnă să-ţi afişezi emoţiile în mod excesiv, să apari beat criţă în public sau să debitezi glume porcoase şi pe urmă să râzi de ele în gura mare.

A face o scenă în public este de asemenea inacceptabil. Englezii sunt de părere că toţi cei care se dedau la aşa ceva procedează în mod categoric greşit, chiar dacă de fapt procedează corect.

Această întreagă chestiune a tevaturii beneficiază de propriul ei vocabular, despre cel care face mare caz de ceva spunându-se că iscă harababură, zarvă, panaramă – toate fiind considerate indezirabile din punct de vedere social.

Atunci când sunt martori la vreun astfel de scandal într-un loc public, de pildă în autobuz, majoritatea englezilor se ascund după ziarul pe care-l citesc, prefăcându-se că nu se întâmplă nimic. Izbucnirile extreme, precum dezlănţuirile în trafic sau huliganismul din fotbal, atrag un veritabil cor de dezaprobări. Deşi astfel de comportamente sunt destul de des întâlnite, percepţia generală este aceea că sunt neenglezeşti.

Modul admirabil de a te purta în aproape orice situaţie este afişarea unei indiferenţe molatice. Chiar şi în chestiunile afective, entuziasmul exagerat este considerat inoportun.

Paradoxal, fraza „De data asta ai/a/au/aţi mers prea departe” este preludiul inconfundabil al unui comportament categoric lipsit de moderaţie din partea celui care o rosteşte, şi care va merge el însuşi prea departe, fără niciun dubiu.

Ipocrizie

Cu emoţiile lor reţinute şi nelipsitul autocontrol, englezii dovedesc o consecvenţă liniştitoare atât în raporturile cu ceilalţi conaţionali, cât şi cu lumea întreagă. Dincolo de acest exterior calm însă, mocneşte o nesupunere primitivă, pe care n-au izbutit niciodată să şi-o stăpânească. Iar clima exercită în acest sens o influenţă considerabilă. Valurile de căldură scot la iveală fiara din englezul de rând. Frigul şi ploaia ţârâită îl calmează.

Există o relaţie ilogică între inimă şi minte. Englezii sunt capabili să admire un lucru care nu le face plăcere şi, deopotrivă, pot agrea altul, deşi bănuiesc că este condamnabil.

Acest comportament de tip taler cu două feţe le atrage cea mai des întâlnită critică la adresa lor – aceea că sunt ipocriţi. Şi într-adevăr aşa par a fi, dar uneori aparenţele înşală. Englezii cred că până şi adevărul are două feţe.

Atitudini şi valori

Judecată sănătoasă

Judecata sănătoasă este o caracteristică esenţială a atitudinii englezilor faţă de aproape orice în viaţă. E raţional şi rezonabil să ai o umbrelă la tine în caz că plouă. E o dovadă de judecată sănătoasă să nu te aşezi pe o piatră rece (fiindcă poţi face hemoroizi). E logic şi raţional să porţi lenjerie curată, pentru eventualitatea că te calcă o maşină şi ajungi la spital. Asumându-şi maxima lansată de Baden Powell, creatorul organizaţiei cercetaşilor, englezii consideră că e firesc să „Fii pregătit" mereu.

Este de neiertat să te laşi surprins de circumstanţele în schimbare. Orice plan pentru o activitate în aer liber are şi o alternativă pentru desfăşurarea în interior, în caz că scenariul cel mai rău devine realitate. Chiar şi sistemele contabile au prevăzută o ieşire pentru „eventualităţi". Iar faptul că, atunci când se aşază la o întrunire de afaceri, probabilitatea ca englezii să nu fie pregătiţi pentru ea este mai mare decât în cazul oricărei alte naţiuni, nu le clatină câtuşi de puţin convingerea că în rândul lor judecata sănătoasă este la ea acasă.

Nu face paradă

Chiar dacă ai traversat Atlanticul într-o bărcuţă cu vâsle, dacă eşti englez, e firesc să te referi la realizarea ta doar cu un vag murmur de genul „Mai ies şi eu cu barca din când în când.”

A-i obliga pe cetăţenii Albionului să-şi trâmbiţeze reuşitele sau a te lăuda cu ale tale e totuna cu a-i face să se simtă stânjeniţi. Dar dacă vei sugera în mod subtil că eşti conştient de realizările lor ori dacă vei recunoaşte că da, ai înregistrat un scor frumuşel, îţi vor primi cu modestie laudele şi îţi vor aştepta complimentele.

Vezi-ţi de treaba ta

Englezii sunt adepţii ideii de a-şi vedea de treaba lor. Puţini străini înţeleg cât de adânc înrădăcinată este această convingere în firea lor.

Coada este unul dintre puţinele locuri în care englezii îşi permit să vorbească între ei fără a fi fost anterior prezentaţi în mod oficial. Celelalte ocazii sunt la plimbare cu câinele sau scena unei catastrofe teribile, precum un accident. Trebuie să se înţeleagă însă bine, fără niciun fel de dubii, că orice amiciţie legată în asemenea circumstanţe va rămâne în stradă, alături de câini, sau va înceta când va veni salvarea. Dacă rămâneţi blocaţi cu un grup de englezi în tren, de pildă, într-un tunel, veţi putea cânta împreună cu ei, vă veţi face probabil chiar şi confidenţe reciproce, dar toate acestea nu vor fi în niciun caz o invitaţie la relaţii apropiate de durată. Iar când, după o astfel de experienţă, englezul vă va spune „Trebuie musai să ne mai întâlnim”, nu e cazul să-l credeţi.

Un bun jucător

Dacă un englez sau o englezoaică se referă la dumneavoastră numindu-vă „un bun jucător”, puteţi fi convins că i-aţi ajuns la inimă, fiindcă este o formulă rareori folosită la adresa unui străin şi în niciun caz nu e la îndemâna oricărui englez.

Sintagma descrie acel tip de comportament, pe terenul de sport şi nu numai, care întruchipează tot ceea ce respectă englezii. Un bun jucător va juca fără a părea că o face cu prea multă seriozitate; se va arăta neimpresionat de propria-i victorie şi mărinimos cu învinsul.

Un bun jucător ştie de asemenea să piardă; nu se ceartă cu arbitrul şi nu-şi afişează dezamăgirea. Dimpotrivă, remarci de genul „Cel mai bun a câştigat”, adresate cu seninătate tuturor şi oricui, sunt obligatorii chiar şi în cazul celei mai strivitoare înfrângeri.

Acest lucru nu înseamnă că englezii nu sunt extrem de competitivi. Nici pe departe. Mai degrabă ar prefera să fie înşelaţi în dragoste, decât să fie învinşi pe terenul de tenis. Dar a lăsa ca dezamăgirea să se vadă ar însemna să „meargă prea departe”. În mod similar, a se dovedi încântaţi de victorie ar fi totuna cu a „face paradă”. Da, nu e deloc uşor să fii englez!

Stoicism

Stoicismul, capacitatea de a face faţă cu calm vicisitudinilor vieţii, este un ingredient esenţial al firii englezului. Dar nu este vorba aici de lipsa sentimentelor şi a emoţiilor, de fatalism ori de pesimism. Dimpotrivă, este acea trăsătură graţie căreia englezii sunt în stare să petreacă ore întregi pe drumul spre sau dinspre casă, în cadrul unui sistem de transport în comun de care s-ar ruşina multe ţări din lumea a treia, iar când ajung acasă şi sunt întrebaţi „Cum ai mai mers astăzi?”, pot răspunde senini: „Nu chiar atât de rău, mulţumesc.”

Englezul te va îndrăgi dacă, în faţa adversităţilor, vei afişa o bună dispoziţie reţinută. Vei dobândi astfel statutul de admirabil stoic, aidoma lucrătorului de la circ care, după ce a fost muşcat de un tigru, la întrebarea standard a medicilor „Eşti alergic la ceva?” a răspuns: „Doar la tigri.”

Un filon religios

Englezii nu sunt un popor profund religios, aşa că filonul despre care aminteam este unul subţirel. Ei au decis la un moment dat că romano-catolicismul, cu preceptele lui despre păcatul originar şi josnicia firii omeneşti, nu li se potriveşte deloc, aşa că şi-au format o biserică a lor – Biserica Anglicană.

Participarea la serviciul religios în cadrul ei nu este obligatorie şi, de fapt, nici nu constituie un obicei încetăţenit. Calitatea de enoriaş, pe de altă parte, este de la sine înţeleasă, astfel că orice formular oficial cu rubrici ce necesită informaţii despre religie oglindeşte atitudinea întregii naţiuni faţă de restul creştinătăţii, prin indicaţia: „Dacă nu sunteţi C sau A, bifaţi căsuţa «Altele».”

Un filon puritan

În general, englezii sunt unul dintre cele mai puţin introspective popoare şi, în consecinţă, nu iau spiritualitatea în serios. Dar acest lucru nu-i împiedică să fie din când în când mai deprimaţi, de obicei după o înfrângere suferită de echipa preferată ori după câteva săptămâni de ploaie continuă. Ceea ce au însă englezii cu adevărat este un puternic filon puritan, ascuns atât de adânc în firea lor, încât puţini sunt conştienţi de existenţa lui.

O avere picată ca din cer în locul uneia câştigate prin muncă este un exemplu în acest sens. După ce au dezbătut decenii întregi ideea unei loterii naţionale, acum au altă temă de discuţie: dacă premiile să fie foarte mari sau nu. După părerea lor, posibilitatea ca oamenii să câştige sume uriaşe de bani dintr-odată are în ea ceva uşor indecent şi o asemenea eventualitate ar fi echitabilă şi acceptabilă numai dacă persoana căreia i-a picat pleaşca ar mai împărţi din ea şi altora.

De asemenea, englezii îşi fac probleme privind standardele morale ale programelor de televiziune şi au instituit un fel de barieră la ora nouă, după care copiii nu ar mai trebui să se afle în faţa micilor ecrane, pentru a nu fi corupţi de violenţa, limbajul necorespunzător şi sexul explicit prezentate la televizor – lucruri pe care, de fapt, puştii de treisprezece ani le deprind pe terenul de joacă.

Puritanismul englez îşi găseşte cea mai fidelă exprimare în convingerea că, dacă ceva are gust bun, sigur face rău la sănătate, iar dacă e neplăcut, fără îndoială că e sănătos. Altă explicaţie pentru budinca de tapioca nici nu poate exista.

Un filon practic

Limitele inventivităţii şi pragmatismului englez sunt încă departe de a fi stabilite. Şoproanele Albionului zbârnâie de creativitate în vreme ce bărbaţi pe nume Ron visează la dispozitive utile şi indispensabile, precum cronometrul perfect pentru fiert ouăle, pantalonul care-şi face singur dungă sau scăriţa de atârnat pe marginea căzii de baie, ca să iasă păianjenii mai uşor. Un englez numit Babbage a fost răbdat de prieteni în timpul nesfârşitelor sale meştereli cu maşinile de „calcul mecanic”. Rezultatul a fost unul care a revoluţionat lumea modernă: computerul.

Mândria are puţintel de suferit atunci când ceri ajutor sau recunoşti că nu-ţi poţi rezolva singur problemele. Prin urmare, spiritul de iniţiativă este imperios necesar, fiind pus în aplicare cu mult timp înainte de a recurge la gesturi precum lecturarea instrucţiunilor de folosire, chemarea instalatorului sau împrumutarea unei scări de la vecin.

Cluburi şi societăţi

Individualismul este bun şi frumos, uneori chiar lăudabil, dar în general pentru englezi este important să facă parte dintr-un grup, astfel că niciodată nu-s mai fericiţi decât atunci când se află în mijlocul unor oameni cu care au – sau pretind că au – totul în comun.

Viaţa englezilor este pigmentată de cluburi şi societăţi care, pentru nemembri, nu par a avea vreun scop raţional sau productiv – ceea ce nu face decât să consolideze imaginea individuală a membrilor. Să luăm, de pildă, fictivul Club Pickwick din romanul lui Charles Dickens: un grup de oameni care aveau ca ţel să mănânce împreună, să depene istorioare şi să facă mici excursii. Sau Clubul Caravan, fondat în glumă pentru a-i ajuta pe cei care nu agreează rulotele să nu se simtă singuri – club care la un moment dat avea mai mulţi membri decât rivalul său prorulote, considerat a fi mai util.

Dacă vrei să impui la nivel naţional politicile de piaţă liberă, e bine să baţi la uşă la Carlton Club. Iubitorii nasturilor au la dispoziţie Societatea Britanică a Nasturilor, iar fanii vechiturilor se pot adresa Societăţii Efemerelor. Dacă vrei să protejezi limba engleză, încearcă la Societatea pentru Prevenirea Transatlanticismelor din Neglijenţă. Există chiar şi unele cluburi temporare, create în fierbinţeala momentului, când un tren întreg de pasageri se poate constitui, date fiind circumstanţele potrivite, în Clubul Semnalului de Alarmă Defect, spre exemplu.

Oricare ar fi scopul lor declarat, cluburile engleze sunt la nivel fundamental grupuri ai căror membri sunt încântaţi de faptul că pot interacţiona între ei, fără a fi de fapt nevoie s-o facă. Calitatea de membru le asigură căldură umană, sprijin, susţinere, camaraderie şi identitate de grup – toate cu garanţia pur engleză că, în eventualitatea că se vor întâlni în afara acţiunilor comune, niciunul dintre ei nu va fi nevoit să se implice în treburile celorlalţi şi nici măcar să ţină seama de existenţa lor.

Clase sociale

Importanţa sistemului de clase sociale este şi astăzi esenţială pentru stilul de viaţă al englezilor. Să nu-i credeţi când vă spun că pe ei, personal, nu-i afectează câtuşi de puţin. Această afirmaţie înseamnă de fapt că respectivul individ se simte bine în clasa din care face parte. La urma urmei, clasa socială este cel mai numeros club căruia îi poate aparţine un englez.

Sistemul social „oficial", cât se poate de vizibil, are nivelurile atent delimitate, de la duci, marchizi şi conţi până la oamenii de rând care, graţie realizărilor proprii, au primit titluri de cavaleri şi alte distincţii publice. Este foarte elegant ca numele să-ţi fie urmat de o serie de litere, precum KG, OBE[1], OB & RIP.

Sistemul exercită însă o influenţă mai redusă decât am putea presupune. Cei din partea superioară a ierarhiei se feresc de obicei să bată prea mult toba în acest sens, fiindcă asta ar însemna să „facă paradă", iar cei de la baza ei se străduiesc în general din greu să arate cât de puţin îi impresionează toată tărăşenia, aşa cum le stă bine individualiştilor serioşi.

În rândul claselor superioare, de respect au parte vechile familii, indiferent de titlurile lor nobiliare ori de lipsa acestora. În celălalt capăt al ierarhiei se manifestă un fel de snobism invers, al orgoliului de a face parte din clasa muncitoare. Odinioară, visul proletariatului era acela de a deveni clasă de mijloc şi a reteza orice legături cu cea muncitoare. Tendinţa s-a inversat însă şi, azi, a face parte din clasa muncitoare e de fapt tot clenciul.

Karl Marx şi-a petrecut câţiva ani din viaţă în Anglia, scriind despre „lupta de clasă", dar nu şi-a dat niciodată seama că adevărata confruntare nu este cea dintre clasa muncitoare, clasa de mijloc şi aristocraţie, ci aceea care se manifestă în interiorul fiecăreia dintre ele. Lupta este mai aprigă în cadrul celei mai ample secţiuni, adică în clasa de mijloc, care la rândul său s-a împărţit într-o clasă de jos, una mijlocie şi alta de sus. Dar cu fiece an care trece, liniile de demarcaţie dintre ele se mai înceţoşează puţin.

Deşi susţin sus şi tare că este de dorit o mobilitate socială mai mare, englezii consideră în general că orice om trebuie să-şi găsească partenerul de viaţă în propriul său grup social. Asta îi scuteşte de dificultatea de a hotărî dacă să se relaxeze sau nu în „sufragerie" ori în „salon" şi dacă e cazul să aşeze în respectiva încăpere un leopard din ceramică în mărime naturală.

Poziţionarea celorlalţi

Abilitatea de a-i „poziţiona” pe ceilalţi a devenit o obsesie naţională. Evitarea greşelilor privind poziţia socială a cuiva este vitală, iar atunci când nu este sigur în această privinţă, englezul face apel la o serie diabolică de teste sociale.

Accentul este cel care poate poziţiona instantaneu pe cineva. Pronunţia tărăgănată regională nu mai este considerată un defect fatal, cum era odinioară, însă aşa-numitul accent „Oxford” sau pronunţia „BBC” îi poate conferi şi astăzi posesorului său un anume avantaj.

Chiar mai ilustrativ decât modul de rostire a vocalelor este vocabularul. Englezii recunosc imediat clasa socială a interlocutorului după cuvintele pe care acesta le foloseşte: dacă „cinează” sau „mănâncă de seară”, dacă ia „o budincă”, „ceva dulce” sau „un desert”, dacă se duce la „budă” ori la „toaletă”. Există nenumărate astfel de modalităţi de distincţie, care permit unui grup să-l poziţioneze social pe celălalt.

Manierele la masă oferă o altă oportunitate de evaluare. Jalonul hotărâtor este modul în care ţii în mână furculiţa şi cuţitul. Unii le apucă pe ambele ferm, acoperind mânerul cu palma. Alţii le prind uşor, ca pe beţişoare, lăsând libere capetele mânerelor. Nu rataţi, dacă aveţi ocazia, să-i priviţi pe englezi mâncând mazăre în modalităţile prezentate mai sus.

Dacă treceţi toate testele şi obţineţi validarea necesară, vă puteţi câştiga un greu-acordat respect în cercurile sociale engleze. Dar cine râde la urmă râde mai bine, fiindcă dacă v-aţi văzut nevoit să vă străduiţi din greu, aţi pierdut deja. Împricinatul din acest gen de tribulaţii trebuie să aibă mare grijă, dar să nu-şi facă prea multe griji.

[1] KG – knight of the Order of the Garter; OBE – officer of the Order of the British Empire (n. tr.).

Comportament

Animale de casă

O zicală britanică spune că o persoană care iubeşte animalele nu poate fi cu adevărat rea. Englezii adoră animalele – toate speciile de animale. Le cresc în casă nu pentru a le reflecta poziţia socială ori pentru a le păzi proprietatea, aşa cum o fac alte naţiuni, ci pentru a se bucura de compania lor. Animalele, mai cu seamă cele de casă, sunt esenţiale în viaţa englezilor, pentru că le oferă multora dintre ei cel mai apropiat echivalent al stabilirii unei relaţii emoţionale cu o altă fiinţă umană. Poate că nu se pricep întotdeauna să vorbească între ei, dar sunt maeştri în conversaţia cu animalele, pe care le mângâie, le îmbrăţişează, le sărută şi le şoptesc dulci nimicuri în urechile lor păroase. Iar animalele acceptă toate aceste manifestări fără a se plânge, câştigându-şi astfel o poziţie de invidiat în ierarhia afectivă a englezilor.

Pisicilor şi câinilor, papagalilor şi porcuşorilor de Guineea le sunt permise comportamente care ar fi pedepsite la copii. Englezii consideră că animalele sunt incapabile de orice faptă rea. De aceea, atunci când un câine muşcă un om, vina îi aparţine aproape întotdeauna omului, chiar dacă victima era doar în trecere. Oricât de gravă ar fi muşcătura, toţi cei din jur sunt gata să simpatizeze cu jurămintele stăpânului: „Colţ al meu n-ar face rău niciunei muşte!”

Chiar şi infractorii sunt priviţi mai blând dacă dovedesc bunătate faţă de animale. Presa relata la un moment dat despre un cuplu care, ieşind dintr-un local, a constatat că i-a fost furată maşina; hoţul avusese însă amabilitatea de a muta câinele cuplului într-un alt vehicul înainte de a-şi lua tălpăşiţa cu automobilul subtilizat. În articol nu se pomenea nimic despre maşină, dar relatarea se încheia cu cuvintele: „Proprietarii căţelului Sadie, în vârstă de zece ani, şi-au exprimat recunoştinţa.”

Englezii, care privesc cu stoicism cum spitalele de stat din zonele metropolitane sărace îşi închid saloanele din lipsa fondurilor, iar pacienţii stau pe holuri în scaune cu rotile ori pe tărgi, se simt alinaţi la gândul că aricii răniţi sunt bine îngrijiţi în spitalele pentru arici.

Unul dintre motivele pentru care englezii nu vor avea niciodată încredere deplină în membrii altor naţiuni este acela că străinii nu înţeleg deloc treaba cu animalele şi continuă să le trateze ca şi cum ar fi, cumva, subumane.

Familie

Pentru englezi, termenul „familie” desemnează de obicei micul grup nuclear de rude apropiate (şi nicidecum familia extinsă, cuprinzătoare, a italienilor, de pildă). Chiar şi această familie nucleară ar putea fi însă prea mare, ţinând seama de numărul crescând al divorţurilor, al părinţilor singuri sau al celibatarilor. În mod cert, idealul englezesc va fi atins atunci când fiecare individ din Anglia va trăi singur, pe propria lui insulă.

Două din cinci căsătorii se sfârşesc prin divorţ în Anglia. Două treimi dintre cei divorţaţi se recăsătoresc, iar două treimi dintre cei care divorţează a doua oară se căsătoresc din nou. Cei mai mulţi dintre aceştia se potolesc apoi, probabil din pură extenuare.

Consilierea matrimonială este populară şi dă roade deoarece reticenţa englezilor de a discuta probleme personale cu un străin îi determină în cele din urmă să interacţioneze între ei.

Copii

Englezii îşi îndrăgesc copiii. Altfel spus, nu-i iubesc cu patimă, aşa cum îşi iubesc câinii, caii, iepurii, pisicile şi chiar dihorii ori nevăstuicile. Necazul cu puii de om este că nu au blană şi, în plus, le lipseşte esenţiala pereche de membre posterioare graţie cărora celelalte mamifere sunt atât de adorabile.

De Crăciun şi de aniversare, părinţii îşi regalează copiii cu daruri (fiind gata să facă orice pentru liniştea în sânul familiei), iar cu alte ocazii încearcă doar să-i ţină sub control, preferând să lase educaţia lor în seama altora sau să le dea posibilitatea să se crească singuri. În viziunea lor, rolul părinţilor este acela de a-şi pregăti copiii pentru a deveni independenţi şi a avea grijă de ei înşişi odată ajunşi la maturitate. Stilul diferă deci considerabil de cel al altor culturi, în care ţelul este acela de a-i creşte în cadrul unui grup familial unit pe termen lung. Pentru majoritatea, copilăria e ceva de care trebuie să scapi cât mai repede. A fi un englez adult este un lucru măreţ şi glorios, ce presupune un nivel de responsabilitate mult mai mic decât cel care le revine copiilor englezi.

Vârstnici

Când părinţii ajung la vârsta senectuţii, copiii îşi vor fi redus deja contactele cu ei la cel mult o vizită săptămânală. Părinţii sunt mult prea independenţi pentru a cere ajutor, dar în cele din urmă, de ruşinea vecinilor şi a rudelor vârstnice, urmaşii vor avea grijă de ei. Dacă fondurile o permit (fondurile părinţilor ori ale statului), le vor găsi un loc în instituţiile de profil, unde îi vor vizita chiar mai rar.

Dacă părinţii rămân în casa lor şi apoi devin „dificili", fiicelor le revine sarcina de a se îngriji în mod direct de ei şi, probabil, de a-i lua acasă.

Pe vârstnicii cu care nu sunt înrudiţi, englezii îi tratează cu un anume grad de respect şi, la nevoie, le oferă politicos ajutor. Acesta este întotdeauna dăruit – şi primit – fiind în mod cert subînţeles că nimeni nu trebuie să se aştepte la vreo obligaţie cu titlu permanent.

Excentrici

Pentru restul lumii, întregul popor englez este excentric. Pentru englezi, conceptul de excentricitate constituie o modalitate utilă de a face faţă comportamentului antisocial în stil propriu. Astfel, în anumite limite, englezii cultivă ideea excentricităţii ca fiind ceva agreabil şi chiar admirabil.

Avuţia sau celebritatea constituie atuuri esenţiale pentru dobândirea statutului de excentric. Comportamentele bizare, precum hotărârea lordului Berner de a-şi vopsi porumbeii în cele mai variate culori, pentru a forma un curcubeu atunci când îşi iau zborul, sunt privite cu afecţiune. La urma urmei, omul e lord! În mod similar, locuitorii din zonele suburbane acceptă ciudăţeniile unei bătrâne cerşetoare care şi-a stabilit domiciliul într-o maşină parcată pe strada lor, fiindcă odinioară doamna a fost o celebră pianistă.

Excentricii sunt scutiţi *de facto* de multe dintre convenţiile impuse de conduita corectă. Astfel, ei constituie dovada vie că regulile pot fi încălcate. Dar pentru a fi acceptaţi, există o condiţie esenţială – respectiv să nu pară a fi conştienţi de propria lor excentricitate. Altfel, desigur, se consideră că „fac paradă”.

Imigranţi

Imigraţia a apărut în mare parte ca o consecinţă firească a imperialismului. După ce englezii au trimis valuri de colonişti în cele mai îndepărtate colţuri ale lumii, o oarecare reciprocitate era de aşteptat. E cât se poate de firesc ca alţii să aspire să trăiască printre ei şi, de asemenea, e cât se poate de firesc ca unii dintre aceştia să fie primiţi. Dar nimeni n-a anticipat valul uriaş de emigranţi din Europa de Est, care a sosit în Anglia ca rezultat al politicilor UE de deschidere a graniţelor între statele membre. Aşa se face că englezii se frământă acum pentru un alt tip de reciprocitate – aceea de a fi cotropiţi.

Toate oraşele mari au o largă varietate de naţionalităţi. Circa şase milioane de persoane (10% din populaţia Marii Britanii) aparţin minorităţilor etnice, iar dintre acestea, jumătate locuiesc în Londra.

Comunităţilor existente de imigranţi li se recunoaşte faptul că au îmbunătăţit anumite aspecte ale vieţii englezilor. Puiul *tikka masala* (preparat pentru prima dată de inventivii gastronomi indieni) este cel mai popular fel de mâncare în Anglia şi toţi cei care apreciază băcăniile deschise până târziu în noapte sau chioşcul de ziare din colţul străzii au motive să le fie recunoscători doamnelor şi domnilor Patel, care le administrează aproape pe toate.

Şi totuşi, englezii nu văd de ce s-ar aştepta un imigrant să fie pe deplin acceptat în câteva zile, luni sau chiar ani de la sosirea în ţara lor. Dacă asimilarea ar fi prea uşoară, ar fi o bătaie de joc la adresa miilor de ani de imigraţie care au dus în final la poporul englez în sine.

În ceea ce-i priveşte, imigranţii trebuie să-şi rezerve ceva timp ca să-şi înţeleagă gazdele. E nevoie de câteva generaţii înainte ca atitudinea lor să se fi schimbat suficient pentru a putea spera să fie identificaţi ca englezi.

Maniere şi etichetă

Formalism

Se consideră în general că englezii sunt mai formalişti decât sunt în realitate. De fapt, în relaţiile de zi cu zi sunt mai puţin înclinaţi spre formalism decât francezii sau germanii. Manierele la masă, odinioară atât de complexe, sunt astăzi mai puţin rigide, cu excepţia unui singur precept: „Să nici nu-ţi treacă prin minte să te atingi de cuţit ori de furculiţă înainte ca şi ultima persoană să se aşeze la masă" – sau, aşa cum se întâmplă în unele case, înainte ca ultima persoană să fie servită.

Prezentările în grup sunt incredibil de politicoase şi pot dura atât de mult, încât până la urmă fiecare uită numele tuturor celorlalţi, aşa că întreaga afacere riscă să fie luată de la capăt. Între colegi sunt folosite de obicei prenumele, chiar şi la telefon.

Contact fizic

Când vine vorba despre contactul fizic, englezii sunt foarte rezervaţi. Nu sunt un popor tactil şi strângerea de mână, atunci când are loc, este scurtă şi puternică, fără nici cea mai vagă intenţie de prelungire a atingerii. Formula standard de salut, *How do you do*, şi replica identică semnalează finalul ritualului şi momentul în care mâinile trebuie să se despartă. Străinii care presupun că expresia *How do you do* – „Ce mai faci" – este în mod firesc urmată de un semn de întrebare şi răspund în consecinţă sunt politicos dojeniţi.

Atunci când salută un vechi prieten, englezului i se permite să-l ia pe după umăr, după care aproape imediat îl bate uşurel pe spate, cam ca un luptător care se recunoaşte învins, pentru a da de înţeles că tot ce-i prea mult nu-i bun. Femeile se pot săruta între ele pe un obraz sau pe ambii; dacă o fac, sărutul ratat este preferabil – cea care sărută schiţând gestul corespunzător cu buzele, cu efectele sonore aferente, undeva în aer, în regiunea urechii celeilalte. Şi bărbaţii pot săruta femeile în chip de salut, dar numai pe obraz. Încercarea de a săruta ambii obraji poate fi riscantă, deoarece majoritatea femeilor, aşteptându-se la un singur sărut, nu întorc capul pentru cel de-al doilea şi-l primesc în plan frontal, fapt care poate duce la cel mai negru scenariu – anume că a fost un complot voit, un soi de siluire pupăcioasă.

În locurile publice, englezii depun eforturi asidue pentru a nu-i atinge pe necunoscuţi, nici măcar accidental. Dacă totuşi se întâmplă aşa ceva, scuzele sunt elaborate (dar nu trebuie folosite niciodată ca pretext pentru a prelungi conversaţia).

Gesturi

Utilizarea gesturilor în conversaţie este privită cu profundă suspiciune. Mâinile fluturate în aer şi încheieturile mobile sunt considerate indicii de teatralitate (lipsă de sinceritate), efeminare sau origini străine.

Englezii folosesc de obicei gestica doar atunci când este absolut necesară – de pildă pentru a indica direcţia potrivită. O uşoară înclinare a capului denotă că au luat act de existenţa celuilalt, iar o mică fluturare a palmei la nivelul taliei poate însemna „Te rog, tu primul."

Se spune că gestul ce indică o sugestie imperioasă (cel în „V") ar fi fost utilizat pentru prima dată în Bătălia de la Agincourt (1415), de arcaşii englezi aflaţi în afara razei de acţiune a săgeţilor inamice, pentru a da de înţeles, se pare, că dispun încă de cele două degete folosite pentru a trage cu arcul – degete care le-ar fi fost retezate de francezi, dacă i-ar fi capturat. Oricare ar fi adevărul, gestul în sine reprezintă un substitut excelent pentru cuvinte.

A fi drăguţ

„Drăguţ” este un cuvânt englezesc prin excelenţă, al cărui înţeles poate fi ghicit numai în funcţie de contextul în care e folosit. Fiind nespecific şi necontroversat, poate fi utilizat oricând, pentru a oferi un răspuns cu titlu general, tinzând spre aprobarea ambiguă a orice, de la vreme la practicile de muncă. În forma sa negativă – „nu e foarte drăguţ” – descrie obişnuinţe diverse, de la scobitul în nas şi până la canibalism.

Englezii cresc alături de cuvântul „drăguţ”. În copilărie sunt avertizaţi împotriva comportamentelor antisociale cu mustrarea „Nu e deloc drăguţ” şi, când ajung să se implice în primele lor conversaţii, sunt deja capabili să folosească termenul cu efecte cutremurătoare. Îi pot imita chiar pe vârstnici, folosind un ton sarcastic în chip de ironie: „Foarte drăguţ! Chiar *foarte* drăguţ!”

„Te rog”şi „mulţumesc”

Prima regulă despre care află englezii la cea mai fragedă vârstă este aceea privitoare la importanţa formulelor „Te rog” şi „Mulţumesc”. Rugămintea, gratitudinea şi, mai importante decât toate, scuzele sunt esenţiale pentru relaţiile interumane ale englezilor – motiv pentru care toată lumea pare să le rostească la nesfârşit. „Scuză-mă”, „Regret să-ţi spun…”, „Mă tem că...”, atunci când iertarea, părerile de rău sau temerile nu au nicio legătură cu situaţia respectivă, sunt numai modalităţi de lubrifiere socială, care menajează sentimentele celorlalţi şi fac viaţa mai uşoară pe insula lor mică şi supraaglomerată.

Străinilor le este dificil să deprindă buna utilizare a vocabularului necesar, însă punctul de plecare este străduania de a înţelege că, lingvistic vorbind, este aproape imposibil să fii prea recunoscător, prea conciliant sau prea politicos, la o adică. Astfel, englezul pe care l-ai călcat pe degetul mare de la picior va „regreta profund” – probabil fiindcă i-a permis degetului neruşinat să-ţi stea în cale. Şi îţi va mulţumi „frumos” când vei înceta să mai calci pe el.

O insuficienţă la departamentul scuze sau mulţumiri îl duce imediat pe inculpat în tabăra celor „nu foarte drăguţi”, din care nu prea mai are şanse de ieşire.

Obiceiuri şi tradiţii

Pentru englezi, tradiţia reprezintă continuitate, iar aceasta din urmă trebuie păstrată cu orice chip, fiindcă le conferă sentimentul permanenţei într-o epocă a schimbărilor. La fel ca un pulover îndelung purtat, cu găuri în coate, tradiţia întruchipează confortul oferit de ceea ce este familiar. Prin extensie, termenul „tradiţional" sugerează că ceva anume a trecut cu brio testul timpului şi deci trebuie păstrat – precum cabinele telefonice roşii, cardiganul, marmelada, vacanţele bancare, gardul de merişor, covoarele cu spirale, sticlele cu apă caldă şi ghetele Wellington.

Ceremonial

Ceremonialul – învelişul exterior al tradiţiei – este un lucru la care englezii se pricep foarte bine. La ocaziile de însemnătate naţională, grupuri mari de bărbaţi din principalele familii aristocratice (în mod normal încartiruiţi în cazărmi) îmbracă uniforma de gală şi se duc să mărşăluiască şi să arate îndârjit în faţa monarhului. În această activitate sunt acompaniaţi de fanfare zgomotoase, ce interpretează în principal muzică germană.

Fiindcă trecutul lor este mult mai glorios decât prezentul, englezii se agaţă de el cu tenacitate, păstrând ceva nu pentru ceea ce este acel ceva acum, ci pentru ce a fost odinioară. Perucile din păr de cal ale judecătorilor, piesa *Abide With Me* cântată execrabil înaintea fiecărei finale a Cupei de fotbal, mesajul reginei către Commonwealth în seara de Crăciun, cursa nautică de pe Tamisa, prognoza navală de la radio, balul de absolvire – toate îmbină ceremonialul cu tradiţionalul, conferind un sentiment al siguranţei.

Englezii jinduiesc însă şi la schimbare. Nu la o schimbare revoluţionară (prea zgomotoasă) şi nu la anarhie (extremă); ceea ce vor de fapt este să găsească o altă modalitate de a face lucrurile, la fel de tradiţională ca şi cea veche. Un mâine nou şi strălucitor, învăluit în aura caldă a celui de ieri – iată la ce năzuiesc. Şi din când în când îşi îndreaptă voinţa colectivă către identificarea unui mod nou de a menţine lucrurile la fel ca înainte.

Reuniuni familiale

Deşi sunt oamenii cel mai puţin orientaţi spre familie din lumea întreagă, englezilor nu le-ar trece prin minte să petreacă ziua de Crăciun altundeva decât în mijlocul grupului de persoane pe care îl numesc „sânul familiei”. Această reuniune anuală se încheie aproape de fiecare dată în lacrimi şi multe familii au nevoie de o jumătate de an pentru a depăşi trauma momentului. Dar tradiţia este cea care guvernează şi, odată ce vine luna octombrie, întreaga populaţie începe să-şi facă planuri pentru un nou Crăciun în familie, aparent uitând complet de nebunia petrecută cu un an în urmă.

Lăsând la o parte Crăciunul, rudele izbutesc cu brio să se ţină departe unele de altele în cursul anului, cu excepţia situaţiilor obligatorii precum botezurile, nunţile şi înmormântările. Dintre acestea trei, botezurile şi înmormântările, fiind mai scurte, se bucură de cea mai mare popularitate. Nunţile sunt ceva ce „trebuie făcut”. Planificarea pentru ele începe din vreme, la fel ca disputele. Cărţile ce explicitează eticheta momentului umplu rafturile librăriilor, precizând cine este răspunzător pentru organizare, pentru plata rochiei de mireasă, pentru flori, biserică, organist, cor, maşini, recepţie, mâncare, fotografi şi pentru solicitarea Ambulanţei. Orice aspect al fiecărei probleme este analizat luni întregi, până în ziua fatidică, şi chiar după aceea.

Mulţi dintre supravieţuitorii unor astfel de ocazii nu sunt deloc surprinşi să citească în ziar despre socrul mic care le-a intentat proces părinţilor ginerelui, fiindcă nu s-au înţeles cine să achite cheltuielile câtă vreme fericitul cuplu se află încă în luna de miere.

Faptul că astfel de reuniuni familiale mai au loc încă este un veritabil triumf al speranţei asupra experienţei practice.

Guy Fawkes

Pe 5 noiembrie, englezii aprind artificii şi fac focuri de tabără din grămezi uriaşe de lemne, mobilier vechi şi alte resturi, pentru a arde în ele efigia unui personaj care în 1605 a încercat să arunce în aer clădirea Parlamentului. Tentativa eşuată a lui Guy Fawkes este celebrată nu fiindcă a fost descoperită înainte de a-l putea ucide pe rege (care era extrem de nepopular), ci pentru că omul a avut îndrăzneala de a încerca să determine o asemenea schimbare.

Obsesii

Pentru francezi, obsesivitatea este o condiţie necesară a creativităţii (şi un ingredient esenţial al unui bun amant). După părerea germanilor, ea dovedeşte capacitate profesională, perseverenţă şi disponibilitate. Englezii consideră că obsesivitatea îşi are locul în momentele de timp liber şi că orice semne de obsesie intelectuală sau profesională sugerează o viaţă dezechilibrată.

Case…

Casa unui englez este castelul său. Poate fi un conac elegant, o căsuţă rurală cu parter şi etaj sau doar o simplă garsonieră, dar pentru englezi reprezintă „vatra şi căminul”, centrul în jurul căruia gravitează viaţa.

Când vizitaţi casa unui englez, veţi fi condus într-un „tur” – o lungă şi detaliată examinare a locuinţei, concentrată în special asupra recentelor îmbunătăţiri care i-au fos aduse („… şi aici este noua valvă pe care am montat-o de curând sub chiuveta de la parter. Mi-am spus că performanţele ei extraordinare justifică preţul ridicat”).

În casa lor, ocupanţii pun tapet nou, schimbă gresia, montează mobilă şi transformă exteriorul unei căsuţe suburbane într-un soi de coşmar gotic de ferestre boltite, ziduri placate şi uşi bătute cu ţinte (englezii adoră tot ceea ce se pretinde a fi altceva decât e).

Căminele englezeşti se află într-o permanentă stare de asediu din cauza „îmbunătăţirilor”. În mod obişnuit, acestea reduc cu mii de lire sterline valoarea de piaţă a proprietăţii şi împing întreaga zonă pe o pantă descendentă, dar constituie dragostea şi mândria proprietarului.

Pentru că englezii sunt vajnici adepţi ai principiului „rezolvă singur”, vine în mod cert la un moment dat vremea să fie chemaţi instalatorii, tâmplarii, zugravii şi electricienii, pentru a readuce lucrurile la normal. Meseriaşii formează o mândră elită atât de solicitată, încât tarifele lor orare sunt comparabile cu cele percepute de Madonna. În general vin la dumneavoastră acasă într-un Porsche (cu câteva ore întârziere), se uită la ce ar fi de făcut şi, cu un oftat din toţi rărunchii, vă spun: „O să vă cam coste!”

…Şi grădini

Englezii se simt cu adevărat acasă în grădină şi excelează la activităţile în aer liber. Grădinăritul este un hobby naţional, iar „degetele verzi” – priceperea în acest domeniu – constituie motiv de mândrie.

Primul semn sonor al primăverii nu este cântecul cucului, ci ecoul nereproductibilului (în)jurământ al grădinarului care constată că nu-i porneşte maşina de tuns iarba. Răcnetul primitiv trezeşte însă maşinăria din somnolenţa ei hibernală şi startul este dat.

Vara, în vreme ce restul lumii se relaxează în aer liber sporovăind, englezii se dedică unor veritabile munci ale lui Hercule horticulturale. Plivesc straturi erbacee monstruoase, construiesc grădini alpine, cultivă dovlecei uriaşi pentru târgul sătesc şi stârpesc buruienile.

Un grup de entuziaşti seamănă morcovi şi varză pe loturile de pământ închiriate de la municipalitate. Unii aşteaptă o jumătate de viaţă să moştenească un astfel de lot, cu şopronul lui dărăpănat, pentru plăcerea de a se juca de-a zarzavagiii la sfârşit de săptămână.

Dacă se instalează cumva monotonia, au posibilitatea de a vizita grădina altcuiva, preferabil una de pe lângă o casă elegantă. Astfel reenergizaţi, se întorc acasă nu înainte de a trece pe la magazinele de specialitate, de unde îşi pot umple portbagajul cu plante, îngrăşământ şi diverse ustensile de grădinărit.

Fie ploaie, fie soare – dar mai des ploaie – englezii plivesc şi sapă tot anul, bucurându-se de roadele muncii lor.

Pitici de grădină

Piticii de grădină scot la iveală o latură secretă a caracterului englez – o reminiscenţă nu atât a unui trecut păgân, cât mai degrabă a unui timp anterior maturităţii, a copilăriei pe care englezii cred că au lăsat-o deja în urmă.

În grădinile din zonele suburbane ale Angliei, la fel ca statuia clasică de pe domeniul marilor conace, se află piticul de grădină cu nelipsita lui undiţă. Viu colorat, pentru a aminti de Noddy şi de Urechi Mari, sau având nuanţe terne şi şterse ce mimează indiferenţa, piticul este adesea însoţit de zâne şi de poezii bucolice. Alături de cadranul solar ornamental şi de numele specifice înscrise pe poarta grădinii – de tipul „Kenada" (casa lui Ken şi a Adei) sau „Mncpap" (Micul nostru colţişor pe acest pământ") – piticii contribuie la crearea unei lumi personale, în care englezul nu e altceva decât un bonom uriaş prietenos.

O ceşcuţă de ceai

Dacă alte popoare îşi îmbăţoşează ţurloaiele cu ceva mai tare, constituţia englezului se mulţumeşte cu ceai. Pentru supuşii reginei, ceaiul are calităţi alinătoare şi curative aproape mistice. În momente de criză, ca remediu în caz de şoc sau în simple circumstanţe sociale, cineva la un moment dat va propune o ceaşcă de ceai. La urma urmei, este dependenţa lor cea mai acceptabilă din punct de vedere social.

Pentru englezul obişnuit, termenul „ceai" desemnează ceaiul indian, servit cu lapte şi zahăr, iar preferinţele se îndreaptă spre licoarea tare, cu nuanţe arămii.

Indiferent dacă sunt folosite frunze sau pliculeţe, prepararea ceaiului în ceainic este înconjurată şi astăzi de numeroase tradiţii populare. În primul rând, vasul trebuie încălzit. Odată preparat, ceaiul este lăsat să stea şi să infuzeze – dar nu atât de mult încât să se „coacă". În fiecare ceaşcă este turnat puţin lapte rece, peste care e adăugat ceaiul, după care se pune apă sau – mai des – este „lăsat aşa cum e": simplu şi tare.

În sălile bisericilor închiriate pentru diverse evenimente sociale, ceaiul este adesea preparat în vase mari, asemănătoare samovarelor ruseşti. Apropiaţi-vă de el cu precauţie. Lichidul care curge din aceste recipiente poate fi descris cel mai bine prin sintagma „ceai de popotă" – fiind adică de tipul celui care stă în picioare şi fără ceaşcă.

Destindere şi distracţii

Activităţile de timp liber au în comun cu sportul acel element de competitivitate fundamental pentru stilul de viaţă al englezilor. Directorul de mare companie care se joacă în parcul orăşenesc cu aeromodele aşteaptă la nivel subconştient un alt director cu jucările similare, cu care să se întreacă. Omul care îşi spală maşina pe o stradă dintr-un orăşel de provincie duminica dimineaţa se află într-o cursă de lustruire cu vecinul care freacă de zor capota automobilului său, cu icnete seci la fiece mişcare. Chiar şi o banală halbă la cârciuma locală se poate transforma cu uşurinţă într-o competiţie de băut, dacă apare un adversar pe măsură.

Parcurile tematice se află pe primul loc în topul posibilităţilor de distracţie, pe principiul simplu al „încercării până la distrugere". Consumerismul pasiv al unui Disneyland nu este pe placul englezilor. Oameni precauţi şi raţionali în cea mai mare parte a timpului, ei îşi dezvăluie în parcurile tematice setea ascunsă de adrenalină. Provocarea ideală este cea care le oferă experienţa paraşutismului, a speologiei, a căţărării pe gheaţă şi a navigaţiei pe ape repezi – toate ambalate într-un curs de asalt în stilul trupelor speciale. Aici, străvechea practică a statului la coadă este trăită la extrem pentru delicii ca Plonjonul Morţii, Nemesis, Cursa Suicidară şi Trebuie să Fii Sărit de pe Fix ca să Participi la Asta.

Un văr apropiat al parcului tematic este cel de safari – o încercare din partea aristocraţilor sărăciţi de a-şi ţine creditorii la distanţă, populându-şi domeniile cu mamifere prădătoare africane şi percepând o taxă celor care doresc să le străbată cu maşina proprie în speranţa că vor vedea vreunul. Afişe mari îi avertizează pe vizitatori să ţină geamurile închise; majoritatea englezilor reacţionează lăsându-le uşor deschise, pentru a avea posibilitatea să fie puţintel schilodiţi.

Sporturi

Sporturile reprezintă arena în care englezii renunţă la rezerva lor obişnuită, la stoicism şi – aparent – la raţiune, pentru a deveni aproape continentali în entuziasmul lor.

Sportul care se bucură de cea mai mare participare la nivel naţional este pescuitul, pe care englezii îl numesc *angling* – „undiţat" – fiindcă sonoritatea termenului lasă impresia că pentru a-l practica ai nevoie de nişte abilităţi aparte. Cei care pescuiesc sunt mai numeroşi decât cei care joacă fotbal. Duminica dimineaţa, pe malul fiecărui râu sau pârâu din Anglia, vei găsi şiruri de bărbaţi pe scăunele, înconjuraţi de tubuşoare de plastic cu râme, privindu-şi undiţele cu ochi goi. Cel mai antrenant lucru pe care îl poţi vedea la ei este mişcarea pe care o fac întinzând mâna după termos ori după pacheţelul de mâncare. Dacă vreun norocos prinde un peşte, cel mai probabil îl aruncă imediat înapoi, în apă.

Dar adevărata dăruire pentru sport a englezilor constă în a-i privi pe alţii jucând, în mod ideal înconjuraţi fiind de variate gustări. Spectacolul sportiv oferă un debuşeu pentru emoţiile acumulate, dar şi confortul solidarităţii tribale. Mulţimi uriaşe de fani ai fotbalului stau noaptea întreagă, cu bere şi pungi de chipsuri la îndemână, pentru a revedea pentru a patruzeci şi patra oară reluarea unui gol. Chiar dacă nu-şi permit costul canalelor de sport la TV, vor face tot posibilul ca vlăstarele lor să aibă noile însemne ale echipei preferate, oricât de des se schimbă acestea şi indiferent de preţul lor.

Suporterii înrăiţi se înfiinţează în tribune pentru a huidi echipa rivală, adesea la temperaturi sub limita îngheţului, pe viscol sau ploi torenţiale. Nimic nu le poate domoli ardoarea.

Susţinătorii fotbalului englez sunt în general obişnuiţi cu eşecurile şi derivă chiar un anume soi de plăcere masochistă din capacitatea echipei lor favorite de a smulge o înfrângere – sau, dacă au noroc, un zero la zero – din fălcile victoriei. Excepţie fac fanii echipei Manchester United, care se aşteaptă ca echipa lor să câştige totul, mereu, şi se jeluiesc amarnic atunci când nu se întâmplă astfel. Manchester United este clubul de fotbal cu cei mai mulţi suporteri la nivel mondial. Fiecare număr al revistei sale se vinde într-un tiraj uriaş: treizeci de mii de exemplare numai în Taiwan.

Crichet

„Dacă Stalin ar fi învăţat să joace crichet, lumea ar fi putut fi acum un loc mult mai bun”, afirma un episcop englez în 1948. Pentru englezi, crichetul nu este doar un joc, ci un simbol – o personificare în douăzeci şi doi de oameni a convingerilor şi a filozofiei engleze. Ignoră-l şi o faci pe riscul tău. S-ar putea să te afli pe un „teren minat”. Şi pe urmă ai putea fi acuzat că nu ai păşit „cu dreptul înainte” sau că nu ai avut „crosa dreaptă” – ambele fiind dovezi ale unui caracter deficitar.

Englezii au inventat jocul de crichet acum şapte sute cincizeci de ani şi ţin cu străşnicie la drepturile lor de autor. Regulile lui sunt transmise de la un iniţiat la altul într-un limbaj codificat, folosind expresii precum „picior pătrat”, „rularea unei fetişcane” şi „a aştepta o gâdilătură în pantaloni”. În trecut, englezii jucau şi câştigau pretutindeni în lume. Treptat însă, echipele altor ţări au devenit tot mai pricepute, astfel că azi supuşii Maiestăţii Sale au mari şanse de a mânca bătaie oriunde se duc.

Persoanele interesate de crichet îl iubesc cu pasiune; cei neinteresaţi se arată complet indiferenţi faţă de el. Pe terenurile din sate sau pe ecranele televizoarelor, grupuri de bărbaţi îmbrăcaţi în alb stau, aşteptând să se întâmple ceva. Urmărirea unei partide de crichet seamănă cu meditaţia transcendentală: mintea ţi se goleşte treptat, maxilarul ţi se relaxează şi începi să salivezi. Când te cuprinde deja o stare comatoasă, după ore întregi de aşteptare, auzi un strigăt îndepărtat: „Owzat?!”

Fiindcă în crichet se întâmplă atât de puţine, se obişnuieşte ca o echipă să-şi acuze rivala că a trişat: că a „măsluit” mingea asprindu-i suprafaţa (pentru a urma traiectorii anormale), că „patinează” (aruncă vorbe grele jucătorului la bătaie, pentru a-l determina să greşească) sau că joacă prea rapid pentru un meci de o zi. Iar niciunul dintre aceste comportamente, insistă englezii, „nu este crichet”.

Hoinăreli

Când se anunţă vreme rea, englezii renunţă la adăpostul căminului lor şi pleacă în drumeţii. Vremea urâtă este adversarul de netăgăduit – unul vrednic şi familiar. Înfăşuraţi din cap până-n picioare în haine impermeabile, pornesc întins la drum, păşind cu dreptul înainte şi având harta la îndemână, în mape de plastic atârnate la gât. Sus la deal şi jos la vale, englezii străbat cărări bine îngrijite în aceste veritabile marşuri, pe care ei le numesc „hoinăreli”.

În lunile de vară, parcurg kilometri întregi până în locuri ca Grimpen Mire sau Districtul Lacurilor, unde ploaia este aproape garantată, pentru a-şi măsura forţele cu cele mai rele manifestări ale naturii.

Atât de populare sunt aceste confruntări cu stihiile, încât unii întreprinzători organizează cursuri de disconfort fizic, în zone izolate şi neospitaliere ale ţării, în cadrul cărora participanţii plătesc sume substanţiale pentru a fi supuşi la încercări grele. Aceste cursuri, purtând nume romantice ca „Supravieţuire”, sunt apreciate pentru presupusele lor calităţi de formare a caracterului. Strânsul din dinţi e garantat.

Pariuri

O zi petrecută la curse, mai cu seamă în atmosfera de carnaval a uneia dintre cursele clasice, cum ar fi Grand National sau The Derby, este o sursă de nesfârşită plăcere.

În contrast cu ea parcă, intrarea într-un salon de pariuri provoacă acelaşi frison ca o raită pe la o cârciumă din Chicago în timpul Prohibiţiei. Legile engleze privind jocurile de noroc impun ca ruşinoasele fapte petrecute acolo să nu fie vizibile din stradă, aşa că ferestrele sunt mătuite sau vopsite, iar uşile deschise sunt protejate cu fâşii de plastic. Interiorul este gol şi slab iluminat, fără mese şi fără scaune; există doar o poliţă îngustă la nivelul pieptului, pe care să-ţi scrii pariul şi de care să te rezemi în sumbra aşteptare a rezultatului. Podeaua serveşte ca scrumieră.

Salonul de pariuri este ilustrarea perfectă a tradiţiei engleze privind trăirea propriilor plăceri în mod neplăcut. Dezamăgirea provocată de parierea pe un perdant este atenuată de uşurarea pe care o resimţi ştiind că nu mai eşti nevoit să te întorci la salon pentru a încasa câştigul.

Vacanţe anuale

În mod tradiţional, vacanţele în familie erau petrecute aproape de fiecare dată într-una dintre numeroasele staţiuni de pe litoralul englez, unde briza mării este agrementată de mirosul de peşte şi cartofi prăjiţi. Acolo, prăvăliile de pe plajă vând găletuşe şi lopeţele, saltele gonflabile, mere glasate, vată de zahăr, grămezi de pietricele şi vederi jenante.

Multe familii îşi fac şi astăzi vacanţele pe malul mării. Aşezându-şi tabăra de corturi şi umbreluţe viu colorate pe plajă, petrec acolo zile la rând, hotărâţi să savureze îngheţată în ciuda temperaturilor firave de afară şi a grăuncioarelor de nisip din toate orificiile corpului.

Cei mai aventuroşi şi mai rutinaţi dintre englezi se duc pe continent – undeva unde-i cald şi soare – pentru a-şi petrece vacanţa în staţiunile de pe litoralul altora. Înghesuiala celor ce se ciorovăiesc pentru numărul limitat de locuri suficient de ieftine ca să fie atrăgătoare asigură cererea necesară pentru supravieţuirea magazinelor ce vând peşte şi cartofi prăjiţi. Iar aerul de mare şi mirosul de prăjeală îi ajută pe englezi să se simtă exact ca acasă.

Gastronomia franceză şi încântătoarele *trattoria* italiene îi îmbie pe unii, dar majoritatea englezilor adoră locurile în care pot avea parte de magazine, jocuri distractive şi bere caldă.

Vacanţele sunt raţiunea de a fi a vieţii în Anglia. Planificarea concediului de anul viitor începe pe drumul spre casă la revenirea din cel care tocmai s-a încheiat. Dacă, în vizită la un englez fiind, rămâneţi fără subiecte de discuţie, întrebaţi „Unde plănuiţi să vă petreceţi vacanţa anul acesta?” şi apoi puteţi să vă relaxaţi.

Sex

În vreme ce alte naţiuni îşi celebrează sexualitatea, într-o măsură mai mică sau mai mare, englezii o consideră pe a lor inamicul din interior.

Puritanii au avut o mare influenţă în acest sens. Ei au îngropat problema cu sute de ani în urmă şi de atunci aceasta tot creşte, sufocând în tăcere floarea tineretului englez şi tulburând uneori întreaga structură a grădinii.

Dar în loc să are toată zona de la un capăt la altul, englezii s-au chinuit cu cazmaua şi grebla vreme de secole. Comportamentul este straniu, având în vedere că în orice alt tip de confruntări se dovedesc neînfricaţi. În toate celelalte chestiuni emoţionale sau psihologice, în vreme ce îngeraşii zboară agitaţi pe margini, pragmaticii englezi se reped înainte cu vedrele de ceai după ei, gata de atac. Când vine vorba despre sex însă, atitudinea lor este şi astăzi caracterizată de miturile şi tabuurile epocilor mai puţin iluminate.

Englezilor le place foarte mult să citească despre sex. Ziarele sunt pline de aventurile amoroase ale altora şi păcatele celor celebri şi bogaţi constituie o continuă sursă de fiori. Mai sigure şi, probabil, mai pe gustul englezilor, sunt aluziile cu tentă sexuală. Pentru ei, fericirea deplină este dată de chicotelile pe tema sexului.

Activităţile amoroase nu ies de sub incidenţa deosebirilor de clasă socială. Tradiţia spune, de pildă, că un gentleman poate fi recunoscut după modul în care îşi susţine greutatea pe coate şi după faptul că, oricât de intim ar fi momentul, nu uită niciodată să-i mulţumească doamnei pentru că l-a primit – aşa cum şi ea îi mulţumeşte pentru vizită.

Umor

Englezii au un simţ al umorului unic în lume. Poţi auzi adesea de la ei, rostită cu cea mai serioasă mină, o remarcă suculentă, de un sarcasm fără pereche.

Umorul lor nu este doar de largă deschidere; are o complexitate, o inventivitate suprarealistă şi o sofisticare nemaiîntâlnită la niciuna dintre culturile de limbă engleză.

Umorul englezesc poate fi inteligent şi ironic, ca în filmul *Patru nunţi şi o înmormântare*. Poate fi vulgar, în tradiţia lui Benny Hill sau a filmelor din seria *Carry on*. Poate fi satiric, precum *Spitting Image*, suprarealist ca *Monty Python* sau patetic ca *Mr. Bean*. Şi nimeni nu se pricepe mai bine la „umorul scabros", cu efecte devastatoare, ca în *The Office* sau *Little Britain.*

Pentru englezi, orice păcate de ordin social pot fi iertate dacă acela care le comite e capabil să râdă de ele. De fapt, cea mai mare parte a suspiciunilor pe care englezii le au faţă de străini sunt determinate de incapacitatea de a le înţelege tipul de umor, aşa că presupun că nici nu au aşa ceva.

Un factor comun este reprezentat de abilitatea şi disponibilitatea de a dezumfla balonul îngâmfării şi al snobismului – la propria persoană în primul rând. Nimic nu a consolidat mai mult popularitatea regretatei prinţese Diana decât remarca ei autoironică, anume că a fost „toantă" în şcoală. Faptul că a fost dispusă să afirme aşa ceva şi apoi să râdă de spusele ei i-a contrabalansat cu vârf şi îndesat orice posibilă „tonţie". În Anglia, creierul este un accesoriu opţional, dar simţul umorului e obligatoriu.

În viaţa de zi cu zi, în special la locul de muncă, umorul este balsamul care face ca viaţa să fie suportabilă. Oricât de răsuflate, de grosolane sau de slabe ar fi glumele, oricât de obositoare sau de provocatoare ar fi farsele, este recomandabil să râzi la ele în gura mare, altfel vei fi considerat prea serios sau – mult mai rău – că te iei singur în serios.

Cum englezii rareori spun ceea ce gândesc cu adevărat şi înclină spre reticenţă, umorul lor este în parte bazat pe exagerarea acestei faţete a caracterului lor. Aşa se face că, în vreme ce în conversaţie evită adevărul care ar putea duce la confruntări, când vine vorba de umor, iau în râs această evitare. Spre exemplu:

La o cină într-un conac de ţară, unul dintre oaspeţi bea cam mult vin şi, pe neaşteptate, se prăbuşeşte pe masă. Gazda sună după majordom, iar când acesta vine, îi spune: „Smithers, te

rog să pregăteşti o cameră. Acest domn a acceptat cu amabilitate să rămână aici peste noapte."

Umorul englezesc tratează de asemenea cu autoironie slăbiciunile şi vulnerabilităţile, ca o modalitate de afirmare a superiorităţii. Multe dintre serialele comice de la televiziune au ca subiect persoane care, în ochii societăţii, sunt nişte rataţi. În sitcomul *Dad's Army*, de pildă, a cărui acţiune se petrece în al Doilea Război Mondial, amatorismul confuz al unui grup de bătrânei şi al unui tânăr prostovan care fac parte din Garda Naţională şi au misiunea de a păzi colţişorul lor de ţară este distractiv nu numai fiindcă respectivii sunt convinşi de invincibilitatea lor (fiind deci o „partidă" excelentă pentru profesionalismul riguros al germanilor), ci şi pentru că ei izbutesc într-un fel sau altul să convingă publicul că, în eventualitatea unei invazii, chiar se vor dovedi invincibili.

Englezii sunt atât de siguri de ei înşişi, încât se pot lua în râs fără probleme. Dacă te plângi cumva de vreun aspect al vieţii lor care este cu adevărat execrabil, vor adăuga şi ei poveşti despre trenurile care nu vin niciodată la vreme, despre complicaţii birocratice care i-au împins pe cetăţenii oneşti la sinucidere sau despre mâncăruri atât de dezgustătoare, încât nici câinii nu s-ar uita la ele (mă rog, nu câinii englezi).

Umorul englezesc se bazează la fel de mult pe recunoaştere, cât pe capacitatea englezilor de a râde de ei înşişi – de pildă: „Credeam că mama găteşte oribil, dar cel puţin sosurile ei mai mişcau niţel."

Zâmbetul sec stârnit de această afirmaţie eliptică este o expresie caracteristică a englezilor. Ei iubesc ironia şi se aşteaptă ca şi ceilalţi s-o aprecieze. Spre exemplu:

Primul drumeţ: Pe hartă sunt numai zece kilometri, dar cu simţul tău de orientare, noi am făcut cincisprezece.

Al doilea drumeţ: Da, dar un drum de cincisprezece kilometri îţi conferă un sentiment al reuşitei mai profund!

Englezilor le plac jocurile de cuvinte savuroase – mai cu seamă când sunt copilăreşti – şi-i îndrăgesc pe actorii comici care debitează glume de acest tip cu o expresie de cea mai mare seriozitate. De exemplu:

Un bărbat a chemat meşterul să-i repare masa din bucătărie, care se cam şubrezise. Când omul termină lucrul, bărbatul îşi mai aduce aminte de ceva şi-i spune: „Ştii, am ceva probleme şi cu scaunul." Iar meşterul răspunde: „Pentru asta, nu cu mine trebuie să vorbeşti, ci cu un proctolog."

Doi canibali mănâncă un clovn. Unul îl întreabă pe celălalt: „Nu ţi se pare că are un gust caraghios?"

Un bărbat intră în cabinetul medicului. Acesta îi spune: „Nu v-am mai văzut de multă vreme." La care omul replică: „Da,

am fost bolnav.”

Sănătate şi igienă

Serviciul Naţional de Sănătate, graţie căruia spitalizările şi îngrijirile medicale sunt gratuite, contrazice reticenţa englezilor de a solicita atenţie. Atât de eficient este acest sistem, încât speranţa de viaţă a crescut extraordinar. Bărbaţii sunt aşteptaţi să trăiască până la vârsta de şaptezeci şi şapte de ani, iar femeile, până la optzeci şi unu.

Există însă o idee fixă naţională ce nu dă semne că ar păli. Francezii sunt fascinaţi de ficatul lor, nemţii de sistemul digestiv, iar spaniolii de sângele propriu, dar pentru englezi nimic nu pare a fi mai interesant decât intestinele.

Ziua care nu începe cu o rodnică vizită la closet nu se anunţă deloc bună. În vreme ce vecinii lor de pe continent iau un mic dejun compus din aluaturi şi gem, englezii înfulecă boluri de cereale bogate în fibre, ale căror calităţi sunt ilustrate de nume precum „Forţa" sau „Tărâţe integrale".

Medicamentele pentru tulburările intestinale domină dulăpioarele din baie şi, alături de tabletele bogate în cruşin, vechile remedii nu sunt niciodată ignorate. Pilulele *Carter's Little Liver* făgăduiesc să dea gata „acea senzaţie neplăcută provocată de constipaţie". Siropul de smochine este considerat un laxativ eficient pentru întreaga familie. Dar pentru adevăratul tradiţionalist, nimic nu întrece gustul hidos şi violenţa intestinală a apreciatului lor predecesor, uleiul de ricin.

Excesul de zel în corectarea efectelor provocate de neplăcerea de a fi „dopat" poate duce la „pântecăraie" – problemă pentru care există o altă variată gamă de remedii menite să readucă situaţia la cuvenita stare de soliditate.

Menţinute într-o stare de rezonabilă stabilitate acasă, intestinele englezilor suferă cumplit pe meleaguri străine. Ca urmare a calităţii dubioase a mâncărurilor şi apei din străinătate, călătorul avid se confruntă mereu cu probleme. De la Burta indiană la Răzbunarea lui Montezuma sau Foxtrotul aztec[2], necazurile îl lovesc în fiece ungher al lumii.

Mulţi englezi jonglează toată viaţa cu purgative şi antidiareice, în speranţa că vor reveni într-o zi la acea binecuvântată stare din copilărie, când un adult zâmbea aprobator la primele „roade" ale zilei. Pentru ei însă, această nirvana fecală nu este niciodată atinsă. Niciun englez nu poate fi convins să flirteze cu atotprezentul supozitor atât de îndrăgit de europeni. În vreme ce francezii îşi tratează chiar şi durerile de cap cu el, englezii recurg mai degrabă la prune şi la fierturi.

Când au de-a face cu afecţiuni mai serioase, englezii dau dovada maximului lor stoicism. Bravura în faţa adversităţilor este cuvântul la ordinea zilei. Ultimele cuvinte ale reginei Victoria pe patul de moarte au fost: „Mă simt puţin mai bine…”

8

Când vine vorba despre igienă, englezii tind spre tradiţie. Duşurile câştigă în popularitate, dar în multe locuinţe de bază rămâne baia în cadă. Aşa, se pot bălăci fericiţi în propria lor murdărie, diluată cu apă caldă şi săpun.

În gospodăriile engleze se consumă în medie mai mult săpun şi mai multe deodorante decât în orice altă ţară europeană. Iar după părerea lor, asta înseamnă ceva, fiindcă aşa cum ştie fiece englez, alte naţiuni, şi în special francezii, doar îşi dau cu mai mult parfum atunci când încep să miroasă.

[2] Delhi Belly, Montezuma's Revenge, Aztec Quickstep – sintagme ce desemnează accesele de așa-numita „diaree a călătorului" (n. tr.).

Mâncare şi băutură

Din punct de vedere culinar, englezii au fost dintotdeauna lipsiţi de spiritul aventurii, şi filonul tradiţionalist îşi face tot timpul simţită prezenţa. „Mâncarea simplă, la locul ei” şi „gătitul sănătos” sunt dezideratele unanime. Acest lucru sugerează în mod limpede că felurile aspectuoase şi complicate nu sunt nici sănătoase şi nici la locul lor.

Scriitorul Somerset Maugham remarca la un moment dat că poţi mânca foarte bine în Anglia luând micul dejun de trei ori pe zi. Deşi micul dejun englezesc gătit în casă – un festin sfârâitor cu şuncă, ouă, cârnaţi, roşii, ciuperci, fasole, filé de somon şi aşa mai departe – a lăsat treptat locul convingerii că fulgii de porumb şi cafeaua instant trebuie să fie mai sănătoase, la benzinăriile de pe autostrăzi el este încă servit douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru.

Friptura de vită, miel sau porc cu legume şi cartofi copţi este şi astăzi alegerea favorită a englezilor pentru „o masă cum se cuvine”. În toate celelalte ocazii şi atunci când inspiraţia dă rateuri, ei revin la cel de-al doilea preparat tradiţional al lor: fasole boabe pe pâine prăjită.

În medie, un englez dă gata circa o sută de kilograme de cartofi în fiecare an. Piureul de cartofi este una dintre cele trei garnituri vegetale obligatorii la fiece masă. Cartofii sunt ingeraţi de asemenea sub formă prăjită şi, desigur, de chips. Peşte şi chipsuri, burgeri şi chipsuri, friptură şi chipsuri, cârnaţi şi chipsuri, ouă şi chipsuri sau chipsuri şi atât, cu sare, oţet şi suc de roşii. Ba sunt savuraţi chiar şi vârâţi între două jumătăţi de chiflă unse cu unt.

Englezilor le plac şi budincile. Cei mai mulţi dintre ei nu se vor ridica de la masă înainte de a mânca şi o budincă: aluat fierbinte cu gem, foitaj cu rubarbă, plăcintă cu mere, budincă cu melasă, tartă cu căpşuni – toate produse tradiţionale, achiziţionate direct din congelator. Nesăbuiţii ar trebui să aibă grijă cu budinca „Yorkshire” şi cu cea „neagră”. Niciuna dintre ele nu este ceea ce pare. Prima constă într-un aluat copt cu carne friptă de vită, iar cea de-a doua este un soi de sângerete feroce.

Pe măsură ce interesul pentru mâncărurile exotice a crescut, la fel s-a întâmplat şi cu oferta în acest sens. Dar întrebaţi-l pe un englez despre restaurante şi vă va vorbi despre rapiditatea servirii, despre mărimea porţiilor şi despre preţ, înainte de a pomeni ceva despre mâncarea în sine – *dacă* va pomeni despre ea.

Deşi gusturile devin mai sofisticate, pentru englezi sendvişul rămâne nepreţuit. De asemenea, sunt încântaţi să folosească tot ce le-a rămas de la o masă. „Mare păcat să dai mâncarea la gunoi”, intonează ei în cor. În vreme ce francezii trimit la coş resturile de la cină, englezii le mănâncă a doua zi la prânz. Ba chiar fac o virtute din ingurgitarea verzei şi a cartofilor reci de cu o zi înainte, servindu-le prăjite.

Gusturile engleze sunt insidioase, asimilându-i pe toţi cei ce vin în contact cu ele. Numai în Anglia se poate întâmpla ca un restaurant indian să vândă cu seninătate chipsuri cu sos de curry. Şi numai englezii ar mânca aşa ceva.

La pub

În Anglia, „băuta” nu este axată pe lichidul consumat. Englezii beau pentru a se bucura de tovărăşie, chiar şi atunci când beau de unii singuri.

În oraşe, cârciumile – *pubs* – sunt transformate în ultima vreme în baruri la care se consumă vin sau în localuri cu specific irlandez. Cele din zonele rurale, pe de altă parte, rămân aceleaşi veritabile instituţii ale comunităţii, cum au fost secole de-a rândul. Pubul sătesc este format dintr-un bar plus un un mic restaurant „tihnit”, fiind punctul focal al vieţii locale, o combinaţie de club social, birou de informaţii cetăţeneşti şi parlament. Distincţiile de clasă sunt lăsate afară, la uşa lui.

Tradiţionala halbă englezească, la un moment dat aflată în pragul dispariţiei, reintră în scenă. Graţie eforturilor depuse de Susţinătorii Berii Adevărate (o asociaţie prin excelenţă englezească, al cărei ţel este acela de a susţine prezervarea, încurajarea şi consumul berii tradiţionale), azi poţi savura din ce în ce mai des câte o halbă plină-ochi de bere neacidulată, nerăcită, cu gust de hamei, pompată manual dintr-un butoi de lemn din pivniţă – în toate glorioasele ei variaţiuni regionale şi locale.

Obiceiul de a bea „rânduri” este responsabil probabil pentru două treimi din totalul vânzărilor în puburi. Nu se cuvine să bei împreună cu alţii fără să faci şi tu cinste cu un rând. Avantajul e acela că o singură persoană trebuie să se desprindă de grup şi să aducă şase beri, în loc ca şase oameni să stea la coadă unul după altul. Dezavantajul e că ajungi să bei şase halbe, deşi venisei doar pentru una.

Cultură

Literatură

Anglia este identificată ca patria lui Shakespeare, Milton, Byron, Dickens şi Beatrix Potter. Dar adevărata cultură actuală a ţării e mult mai puternic asociată cu idolii pop.

Totuşi, conform părerilor unanime, Shakespeare rămâne un erou al omenirii, un titan al literaturii, în raport cu care au fost evaluaţi toţi ceilalţi scriitori ai lumii în ultimii patru sute de ani. Următoarele trei pe listă sunt nume de referinţă în majoritatea familiilor educate, însă cea mai bine cunoscută este opera lui Beatrix Potter – fiindcă în vreme ce alţii au scris îndeosebi despre oameni, ea a avut ca subiecte animalele.

Pomeniţi despre Iepuraşul Peter, doamna Tiggy-Brebenoc şi Jeremy Pescarul şi englezii vă vor răspunde călduros, în vreme ce chinurile regelui Lear, ale lui Othello sau Coriolan îi vor lăsa pe cei mai citiţi dintre ei uşor stimulaţi intelectual, dar reci ca piatra din punct de vedere emoţional. Alte naţiuni se înfioară, poate, auzind chemarea la arme a lui Henric al V-lea la Agincourt ori suspină la implorările înlăcrimatei Julieta adresate lui Romeo, dar publicul englez, indiferent de vârstă, îşi va căuta batista ascultând cum Jemima Răţuşca-de-Baltă îi face în ciudă vulpoiului, îşi aşază mai bine boneta şi scapă încă o dată de oala de ciorbă.

Imediat pe urmele lui Beatrix Potter vine A.A. Milne, a cărui *Winnie-The-Pooh* – scrisă de un adult pentru alţi adulţi, dar considerată carte pentru copii – este citită şi recitită de englezii maturi până la sfârşitul vieţii.

Operele clasice şi o gamă variată de cărţi bune sunt lecturate în mod regulat la postul 4 al Radio BBC, considerat de mulţi ultimul bastion al moştenirii culturale engleze. Postul transmite de asemenea concursuri extrem de populare, în care englezii se întrec între ei pentru a-i amuza pe ascultători cu talentele lor lingvistice.

În ansamblul lor, englezii îşi arată preţuirea pentru propria lor moştenire culturală ignorând-o. O tratează aşa cum îşi tratează cel mai bun serviciu de ceai: se simt bine ştiind că-l au la îndemână, dar preferă să-l păstreze pentru ocazii deosebite.

Televiziune

Televizorul reprezintă cel mai strâns contact al englezilor cu cultura. Publicul de azi se plânge că programele sunt de-a dreptul imbecile pentru a fi pe placul maselor şi că goanei după audienţă, care domină televiziunile americane, i-a căzut pradă până şi reţeaua BBC, deţinută de stat, care deci nu are nevoie să obţină profit. Cel mai jenant pentru englezi, probabil, este faptul că emisiunile americane se bucură de o popularitate mai mare decât programele lor.

Toate posturile transmit emisiuni sportive şi între diversele companii de televiziune se duc lupte eroice pentru drepturile exclusive de difuzare a celor mai populare competiţii. Dar nici chiar englezii nu pot trăi numai cu sport. Exploatând natura competitivă a publicului, posturile de televiziune transmit numeroase emisiuni-concurs, o sumedenie de programe de ştiri şi comentarii, plus ocazionalele filme de bună calitate şi seriale despre natură.

Printre acestea sunt inserate comedii, miniserii, reality-show-uri şi telenovele. Poporul englez este dependent de telenovele. Se spune că până şi Maiestatea Sa, regina, urmăreşte serialul *Coronation Street* (atrasă probabil de titlu).

Pentru restul populaţiei, baza o constituie filmele vechi, de care naţiunea nu se plictiseşte niciodată. Programele destinate membrilor mai intelectualizaţi ai societăţii sunt difuzate seara târziu, pentru a-i deranja cât mai puţin pe ceilalţi cetăţeni, majoritari.

Arte

S-a spus de multe ori că englezii nu agreează în mod deosebit muzica, plăcându-le însă zgomotul pe care îl face ea. Această remarcă ilustrează fidel atitudinea lor faţă de toate tipurile de artă – împotriva cărora nu au nimic, atâta vreme cât nu sunt nevoiţi să se gândească prea mult la ele.

Englezii tolerează baletul, cu condiţia să fie *Lacul lebedelor* sau *Spărgătorul de nuci*, şi opera, dacă e melodioasă precum *Carmen* ori *Traviata*. Nu le place arta modernă, dar sunt atât de încântaţi să declare sus şi tare cât de mult o detestă, încât artiştii britanici contemporani o duc bine financiar pentru simplul fapt că sunt controversaţi.

Englezii preferă filmele americane în detrimentul celor autohtone, dar în fiecare an mai apare câte una dintre obligatoriile comedii britanice despre vreun grup de rataţi. În vreme ce filmele hollywoodiene promovează ideea că fiecare trebuie să fie frumos şi bogat, Anglia a cucerit piaţa cu filme ce sugerează că oamenii sunt în general oricum altcumva, dar nu frumoşi şi bogaţi, şi că viaţa în sine e un motiv de dezamăgire. În nicio altă ţară producţii ca *The Full Monty* ori *Brassed Off* n-ar fi înregistrat un asemenea succes. Nimeni n-ar putea să dea greş şi să râdă de asta aşa cum o fac englezii.

Singura formă de artă care stârneşte cu adevărat o emoţie în sufletul englezilor este cea a musicalurilor. Publicul plăteşte cu bucurie pentru a asista la ele. Iar când Lloyd Webber se întâlneşte cu Beatrix Potter, biletele sunt foarte greu de găsit.

Presă

Deşi sunt înclinaţi din fire să-şi vadă de propriile lor treburi (sau poate tocmai din acest motiv), englezii sunt pasionaţi de ziarele care fac tot posibilul să scormonească în treburile altora. Dezvăluirile unor detalii de senzaţie din viaţa personală a notabilităţilor sunt mult mai interesante decât ştirile adevărate.

În strădania lor de a-şi spori vânzările, unele dintre publicaţiile mai ieftine interpretează „libertatea presei" ca fiind dreptul de a publica ziare libere de tot ce aduce cât de cât cu o ştire.

În Anglia, presa pe care o citeşti constituie o marcă a identităţii proprii, o declaraţie de poziţie şi o afirmare a convingerilor politice – aşa cum se vede din acest spiritual profil al cititorilor: *The Independent* este citit de cei care cred că ei ar trebui să conducă ţara, *The Guardian* e preferat de cei ce consideră că ei o conduc, iar *The Times* e ziarul celor care o conduc de fapt. *The Financial Times* e citit de oamenii care stăpânesc ţara, *The Daily Telegraph* de cei care au condus-o acum cincizeci de ani, iar *The Sun* e citit de cei care nu se sinchisesc de cine conduce ţara, atâta vreme cât fata de la pagina 3 are sâni extra.

Sisteme

Transport public

Pentru englezi, ineficienţa sistemului lor de transport public constituie o sursă de mândrie masochistă. În fiecare an, căile ferate sunt luate complet prin surprindere de fenomenele cu totul neaşteptate numite „toamnă” şi „iarnă”. Trenurile au întârzieri sau sunt anulate ca urmare a unor ciudăţenii ale naturii precum „frunze căzute pe şine” ori „zăpadă”. Dacă cineva sugerează că ninsoarea nu este ceva cu totul neaşteptat în Anglia, explicaţia vine imediat: „Nu este tipul normal de zăpadă.”

În ansamblul său, sistemul de transport public este eficient, dar având firea pe care o au, englezii se concentrează asupra aspectelor negative. Veţi auzi astfel că autobuzele întârzie întotdeauna. Singura excepţie survine atunci când pasagerii ajung exact la timp – caz în care, garantat, autobuzul vine şi pleacă din staţie cu două minute mai devreme.

Englezii sunt, din instinct, oameni punctuali, dar nu e deloc nepoliticos să vii cu un cincisprezece minute mai târziu decât ora stabilită. Vina va fi dată în mod automat pe problemele de transport, iar gazda, la urma urmei, se aşteaptă la o întârziere.

Drumurile nu tocmai deschise

Aproape toţi cei cu vârsta de peste şaptesprezece ani deţin sau au acces la un automobil şi îl folosesc în mod frecvent, îndeosebi pentru deplasări scurte în zonele suburbane. Acest lucru provoacă enorme probleme de trafic şi de parcare în oraşe şi blocaje infernale pe autostrăzi. Viteza medie de deplasare în zonele locuite este în prezent de optsprezece kilometri pe oră – o viteză pe care o depăşeau acum o sută de ani trăsurile trase de cai. Iar acest lucru nu este nicidecum o critică, ci o mulţumitoare întoarcere la tradiţie.

Dificultăţile sunt dublate de înjumătăţirea permanentă a spaţiului carosabil ca urmare a lucrărilor rutiere. Autostrăzile sunt sub un constant asediu, vaste suprafeţe fiind blocate între şiruri de conuri de plastic albe şi roşii. Întregi comunităţi apar ca din senin, cu tot cu birouri şi toalete mobile, cu parcări proprii, iar celor de la drumuri li se alătură echipe de la companiile de gaze naturale, electricitate, apă, telefon şi cablu TV. De cele mai multe ori, acestea vin pe rând, iar când ultima dintre echipe îşi strânge bagajele să plece, vine vremea ca lucrătorii de la reparaţii rutiere să-şi facă iar apariţia.

Circulaţia pe partea stângă a străzii este tradiţională şi, prin urmare, pentru englezi este, dincolo de orice îndoială, cea mai bună. Obiceiul datează din vremea în care calul era principalul mijloc de transport şi trebuia să-l ţii în stânga ta, pentru ca braţul drept să-ţi rămână liber pentru a mânui sabia la nevoie. În prezent, mâna dreaptă este de obicei întinsă pe geamul coborât al portierei, pentru a susţine remarcile amabile adresate celorlalţi participanţi la trafic.

În general, englezii dovedesc bună-creştere în trafic. Îşi folosesc claxonul cu măsură şi adesea se lasă depăşiţi. Meticuloşi în respectarea indicatoarelor rutiere, aşteaptă la trecerile de pietoni semaforizate chiar dacă nu se zăreşte niciun pieton. Dacă există vreunul, opresc maşina în scârţâit de frâne şi-l aşteaptă răbdători să traverseze. Acest comportament este surprinzător pentru mulţi străini, obişnuiţi să-şi facă cruce când coboară de pe bordură şi s-o zbughească spre celălalt trotuar ca iepurii.

O bună educaţie

Rolul sistemului educativ englez este acela de a-i distra pe elevi şi de a le oferi părinţilor libertatea necesară pentru a se implica în activităţi mai importante decât îngrijirea copiilor.

Pentru cei care îşi permit, acest lucru este realizat cel mai bine prin trimiterea tinerelor vlăstare la o „şcoală publică" (sintagma este de fapt o simpatică glumă englezească: şcolile publice sunt de fapt şcoli particulare, menţinute astfel prin taxele suficient de piperate pentru a ţine publicul real departe de ele). Aici, copiii pot rămâne luni de-a rândul. Părinţii sunt de părere că internatul este util pentru caracterul celor mici, dar aceştia din urmă ajung în scurt timp să suspecteze că de fapt este util mai degrabă pentru părinţi.

Adevăratele şcoli publice (în sensul primar al termenului) – cele gratuite şi administrate de stat – îi ţin pe micuţi departe de străzi doar timp de câteva ore pe zi. De fapt, nici nu par a servi vreunui alt scop decât acesta: educaţia care se face acolo este foarte subţire şi e în mare parte doar rodul întâmplării. Şcolile sunt afectate de lipsa personalului didactic, a echipamentelor, a clădirilor şi chiar de cea a elevilor, care – isteţ din partea lor – trag chiulul.

Crimă şi pedeapsă

Poliţiştii care patrulează pe străzi (aşa-numiţii *bobbies*) sunt înfăţişaţi în filme ca fiind amabili slujitori la dispoziţia publicului, gata oricând să ofere un răspuns politicos. În mod surprinzător, portretul este în mare parte corect. Cu excepţia forţelor speciale, membrii poliţiei nu sunt înarmaţi, iar prezenţa lor pe străzi are în primul rând un rol de prevenire a infracţionalităţii. Poliţiştii de patrulare nu sunt însă nici naivi şi nici inofensivi şi au asupra lor o staţie radio de emisie-recepţie, o jachetă rezistentă la loviturile de cuţit, un spray paralizant şi un baston retractabil în stil ninja.

Cifrele oficiale în privinţa infracţionalităţii raportate sunt liniştitoare. Mai puţin de 5% din adulţi sunt victime ale furturilor şi sub 2% sunt subiecţi ai crimelor cu violenţă. Dar cifrele privind infracţionalitatea *ne*raportată sunt mai îngrijorătoare. Ele sugerează, de pildă, că o treime dintre cei care cad victime hoţiilor, jafurilor şi vandalismului nu se obosesc să reclame fapta, fiindcă nu cred că poliţia se va arăta interesată ori că va putea rezolva ceva.

În mare măsură, accentul în activitatea poliţienească modernă este pus pe prevenirea infracţiunilor, susţinându-se că un mare succes în acest sens îl au camerele de supraveghere video montate în locurile publice. În acelaşi timp însă, făptaşii sunt la fel de interesaţi de prevenirea arestărilor. Tipică pentru această situaţie este iniţiativa poliţiei din Romford, Essex; aici, tuturor celor condamnaţi pentru furt din magazine li s-a interzis accesul în oraş vreme de douăsprezece săptămâni. Iar procedura a dat rezultate: numărul furturilor s-a redus la mai puţin de jumătate. Acesta a fost un lucru bun pentru Romford, dar neplăcut pentru oraşul vecin, Upminster, unde comercianţii au raportat că numărul furturilor din magazine s-a dublat.

Închisoare

Condamnarea infractorilor dă de asemenea roade, într-o măsură atât de mare, încât Anglia are acum prea mulţi deţinuţi. Sistemul penitenciar, deja suferind, este supraîncărcat. Reformele precum instalarea de toalete în celule pentru a pune capăt practicilor de „golire a găleţii" au mai îmbunătăţit situaţia, dar supraaglomerarea persistă. Din când în când, închisorile engleze sunt declarate în mod oficial pline până la refuz. Ultima dată când s-a întâmplat acest lucru, au fost readuse în serviciu nave scoase din uz, pentru a funcţiona ca temniţe – atât cât le-au permis sensibilităţile moderne faţă de glorioasele lor zile de odinioară.

O altă problemă este aceea că lumea nu se poate hotărî asupra rostului închisorilor: să-i scoată pur şi simplu pe cei răi din circulaţie, să-i reeduce sau să le frece ridichea la greu. Publicul pare a fi de partea ultimei variante şi reacţionează cu indignare când aude că un infractor aflat în atenţia opiniei publice a fost condamnat nu la închisoare, ci la muncă în folosul comunităţii, că închisorile seamănă cu nişte hoteluri de lux sau că drogurile se găsesc mai uşor înăuntru decât afară.

Sistem legal

Sistemul legal englez este o amestecătură acumulată în decursul secolelor. Nu există un Cod de Legi, ca al lui Napoleon în Franţa, fiindcă englezii nu ar tolera nici măcar pentru o clipă vreun Napoleon. La fel ca multe alte aspecte ale vieţii în Anglia, dreptul se bazează pe existenţa precedentelor. Totul este decis în funcţie de ceea ce s-a făcut în trecut.

Un avocat englez nu va spune „Asta e legea", ci dacă îl vei întreba, îţi va răspunde ceva de genul „Păi, în 1767, un Act al Parlamentului zicea X, dar în 1923 un judecător a spus Y, aşa că părerea mea este Z…"

În toate cazurile penale, dreptul de a fi judecat în faţa unui juriu format din oameni obişnuiţi constituie fundamentul dreptului comun. În astfel de cazuri, vinovăţia poate fi stabilită numai dacă este dovedită „dincolo de orice îndoială rezonabilă"; în caz contrar, respectivul este considerat nevinovat (sau nevinovat din punct de vedere penal). Englezilor le place să creadă că prezumţia de nevinovăţie demonstrează ce oameni amabili, drăguţi şi încrezători sunt ei.

Cam atât ştiu majoritatea englezilor despre sistemul legislativ (sau atât le pasă); restul constituie o nebuloasă pentru cetăţenii obişnuiţi.

În tribunalele penale, legea este pusă în aplicare ca într-un spectacol, cu costume de epocă, în vreme ce persoanele implicate, vinovaţi şi nevinovaţi deopotrivă, jonglează cu adevărul şi minciuna într-o tentativă curajoasă de a o deosebi pe una de cealaltă; şi apoi, dacă vinovăţia acuzatului a fost stabilită clar, urmează a se alege pedeapsa potrivită pentru infracţiunea comisă. Iar faptul că uneori acest lucru chiar reuşeşte constituie un motiv de făloasă mândrie.

Guvernare

Constituţie

Englezilor le place să creadă că sunt conduşi de comun acord. Ei trebuie să simtă că sunt stăpânii propriului lor destin. Nu privesc cu ochi buni niciun tip de control şi insistă asupra fanteziei că îl acceptă exclusiv pe baze voluntare.

Constituţia engleză, care a reprezentat fundamentul celei britanice atunci când au fost strânse laolaltă diversele părţi constituente ale Regatului Unit, este în mare parte una nescrisă. Se bazează pe acumularea unor tradiţii, convenţii şi legi sau, altfel spus, lucrurile se întâmplă aşa cum se întâmplă fiindcă aşa s-au întâmplat întotdeauna.

Nu există o Declaraţie a Drepturilor pentru cetăţeni. Englezii susţin că nu le trebuie una şi apără cu fermitate „libertăţile tradiţionale ale unui englez", dar cum nici acestea nu au fost vreodată consemnate în scris, nimeni nu ştie care sunt, dar toată lumea se declară sus şi tare de acord cu ele.

În vreme ce alte ţări acordă cetăţenilor „drepturi" concrete, englezii adoptă o perspectivă mai largă în acest sens, considerând că au dreptul să facă orice lucru care nu este interzis în mod specific. La urma urmei, existenţa unei liste de fapte pe care nu ai voie să le comiţi lasă celor cu o imaginaţie bogată suficient loc de manevră pentru a născoci lucruri pe care autorităţile nu s-au gândit să le declare ilegale; iar existenţa unei liste de fapte pe care ai voie să le comiţi (ca în America) lasă autorităţilor destul loc de manevră ca să găsească diverse motive să te bage la răcoare.

Monarhie

Contrar convingerii populare că susţinerea unui monarh este o afacere extrem de costisitoare, familia regală britanică îl costă anual pe fiecare cetăţean al Regatului Unit echivalentul unei napolitane KitKat – un chilipir în comparaţie cu costul susţinerii unui preşedinte (sau al punerii lui sub acuzare, dacă tot a venit vorba).

Monarhul nu este doar liderul social al naţiunii, ci şi capul Bisericii şi conducătorul titular al guvernului. Deciziile de impunere vin într-un plic ce poartă antetul „În serviciul Maiestăţii Sale" şi chiar şi poşta este „regală". Figura monarhului imprimată pe toate timbrele poştale, fără a fi menţionată ţara de origine, este o caracteristică exclusivă a Marii Britanii. Sistemul efectelor poştale preplătite a fost inventat de englezi, care nu s-au îndoit niciodată de propria lor identitate.

Respectul faţă de Coroană nu mai este ce a fost, îndeosebi în rândul generaţiilor tinere, dar monarhia rămâne, la nivel personal, mult mai populară decât orice alternativă imaginabilă. Şi în plus, englezii au avut întotdeauna un monarh…

Guvern

Ei, iată o chestiune bizară: Anglia nu are un guvern propriu, ci unul pe care îl împarte cu Irlanda de Nord, Scoţia şi Ţara Galilor, sub stindardul Marii Britanii.

Ideea împărţirii puterii între Cabinetul cu prerogative executive şi cele două Camere ale organismului legislativ, Camera Lorzilor şi Camera Comunelor, a fost lansată de englezi. Dar acest sistem admirat şi copiat de atâtea alte state a fost abandonat chiar în ţara sa de origine. Puterea este astăzi concentrată în mâinile unui prim-ministru, care îi numeşte pe membrii Cabinetului. Dacă partidul din care face parte deţine majoritatea în Camera Comunelor, el este cel care controlează acest organism, şi nu invers.

De asemenea, el îi poate numi pe membrii Camerei Lorzilor. Odinioară, o parte dintre aceştia dobândeau calitatea de membru al respectivei Camere pe cale ereditară, ieşind deci din sfera de control a premierului, dar recent prevederea în cauză a fost abrogată în numele democraţiei; astfel, în Camera Lorzilor se regăsesc astăzi doar pairi numiţi de prim-ministru şi nu se zăreşte nici urmă de democraţie.

Renunţarea la pairii de sorginte ereditară a fost primită cu ostilitate atât în interiorul Camerei Lorzilor, cât şi în afara ei. Publicul a obiectat fiindcă era o schimbare a modului în care funcţionaseră lucrurile dintotdeauna. Pairii ereditari s-au opus nu atât fiindcă îşi pierdeau drepturile de vot, cât pentru că nu mai făceau parte dintr-un club atât de select.

Guvernarea la nivel local este exercitată de o complexă reţea de consilii, a căror finanţare provine de la autorităţile guvernamentale centrale în proporţie de 80%, restul fiind strâns din impozitele locale pe proprietate. Acest raport de 80/20 ilustrează sugestiv influenţa guvernului local comparativ cu a celui central în problemele comunităţii.

Singura influenţă reală pe care o deţin votanţii este aceea de a alege care dintre cele două partide principale îl va desemna pe viitorul prim-ministru. Acesta la rândul lui va alege apoi restul. Iată deci ce se înţelege prin „libertăţile tradiţionale ale unui englez” – englezul în cauză fiind premierul.

Politică

Populaţia ştie că politicienii îşi urmăresc propriile interese şi că nu sunt demni de încredere, însă se aşteaptă ca miniştrii să fie veritabile modele de virtute, iar dacă ei nu se ridică la înălţimea acestor aşteptări, este de dorit să facă singurul lucru decent: să demisioneze.

Parlamentul este reprezentativ pentru publicul general în cea mai englezească modalitate posibilă: nu-i place schimbarea. Într-o clădire construită în secolul al XIX-lea astfel încât să pară veche de cinci sute de ani, politicienii îşi conduc treburile cu fast istoric şi, în parte, în costume de epocă.

Scena politică este dominată de două partide care nu se numesc Republican, Democrat, al Solidarităţii şi nu au alte titulaturi pompoase, ci nume simple: Laburist şi Conservator. Printre englezi circulă o mică glumă care spune că Partidul Laburist reprezintă astăzi mai degrabă clasa mijlocie decât pe cea muncitoare şi că este mai predispus decât Conservatorii să conserve situaţia, aceştia fiind cei care doresc schimbarea. Nu contează ce vrea cel de-al treilea mare partid al ţării, Liberal Democraţii, fiindcă oricum n-are nicio şansă de reuşită.

Birocraţie

Englezii percep birocraţia ca pe un rău necesar. Dar la fel ca multe alte lucruri în Anglia, este considerată cea mai bună din lume şi, în mod categoric, aflată cu mult, mult în faţa a tot ce poate oferi restul Europei.

Afaceri

Ţinând seama de rezistenţa lor în faţa schimbării, nu este de mirare că englezii se află în urma principalelor state industrializate în privinţa investiţiilor în cercetare şi dezvoltare. Ei reuşesc să se descurce mai mult decât alţii făcând lucrurile aşa cum se făceau ele odinioară.

Dacă o metodă nu îşi are originile în Anglia, nu trebuie să-i acorzi încredere, iar englezii o vor tatona, discuta, examina şi studia pe larg înainte de a o supune la cea mai simplă încercare.

Efort minim

Domeniul afacerilor este caracterizat de devotamentul pentru democraţie. Aproape toate hotărârile sunt adoptate de un comitet. Ori de câte ori încerci să ajungi la cineva, ţi se spune că respectivul este „într-o şedinţă”. Englezii preferă consensul, nu adoptarea pragmatică a deciziilor – un compromis ce satisface egotismul fiecăruia şi este ales în locul celor mai eficiente practici.

Companiile au, în linii mari, o organizare tradiţională – un lanţ de comandă vertical, de la preşedinte şi director general în vârf, până la cel mai umil angajat, la bază. Se cuvine să arăţi respect celor de deasupra ta, prietenie pentru cei de la acelaşi nivel cu tine şi dezinteres pentru cei aflaţi mai jos. Cel aflat pe ultima treaptă are şi el un câine. Un sondaj efectuat în rândul absolvenţilor de universitate a constatat că cei care au urmat cursurile unei şcoli independente (particulare) obţin slujbe mai bine plătite decât colegii lor educaţi în instituţii de stat. Tradiţionala reţea de „băieţi buni” s-a mai zdruncinat puţin, dar rămâne fermă pe poziţie.

Convingerea populară în rândul englezilor, că ei muncesc mai mult decât alte popoare, a primit o lovitură serioasă atunci când un raport a arătat că, în medie, germanii lucrează 44,9 ore pe săptămână, italienii 42,4, iar englezii 42. Cei din urmă au ripostat că germanii şi italienii au mai multe sărbători legale şi că, oricum, nu cantitatea, ci calitatea muncii este cea care contează. Şi imediat au început să discute despre formarea unui comitet menit să investigheze posibilitatea de a urmări calitatea producţiei.

Englezii se mândresc cu capacitatea lor de a „se descurca”, adică de a acţiona fără a se preocupa prea mult de disciplină sau de planificare. În trecut, această atitudine i-a slujit bine, iar trecutul deţine toate învăţămintele pe care englezii sunt dispuşi să le accepte.

Punctualitate

Englezii admiră punctualitatea şi năzuiesc la ea, dar adesea o ratează. Timpul poate fi măsurat, pentru ei, în unităţi foarte mici: „Juma' de lună" e mai scurtă decât „doar o clipă", dar nu la fel de scurtă ca „numai puţin". Pe de altă parte, „aşteaptă un minut" poate însemna să ai răbdare vreme de cinci sau şase minute, iar „lasă-mă cinci minute" se traduce de obicei printr-un sfert de oră.

Ceasurile publice de pe întregul teritoriu al ţării se bucură de libertatea existenţei într-o democraţie a individualismului încăpăţânat, fiecare arătând cu o aproximare proprie cam aceeaşi oră.

Respectarea ordinelor

Aşa cum respectă legea doar atunci când decid ei s-o facă, englezii respectă numai acele ordine pe care aleg să le respecte. De aceea, ordinele trebuie emise cu un grad de delicateţe şi politeţe pe care multe naţiuni îl găsesc greu de înţeles.

Dacă o persoană de rang mai înalt decât al tău îţi cere să faci ceva, trebuie să iei solicitarea drept un ordin. Dacă tu, la rândul tău, exprimi un ordin în chip de rugăminte, vei obţine efectul dorit. Dar dacă îl enunţi pur şi simplu ca pe un ordin, fără nicio aluzie la libertatea de alegere, vei constata că englezii se duc să-şi bea ceaiul.

Limbă

Pentru englezi, limbajul nu este doar o modalitate de comunicare; e o moştenire culturală, ceva ce trebuie afişat în public, admirat şi preţuit pentru propria sa valoare.

Deşi sunt exagerat de mândri de limba lor, majoritatea englezilor folosesc doar o parte mică a ei (şi de multe ori o fac greşit). Dicţionarul Complet Oxford are 23 de volume şi conţine peste 500 000 de cuvinte. Germanii, pe de altă parte, au un vocabular de circa 185 000 de cuvinte, iar francezii de nici 100 000. Shakespeare folosea în mod curent 30 000 de cuvinte (unele inventate de el) – de două ori cât un englez educat de astăzi. Majoritatea supuşilor reginei se mulţumesc cu circa 8 000 de cuvinte – cam atâtea cât conţine versiunea britanică oficială a Bibliei.

Engleza a apărut ca o modalitate elementară de comunicare între variatele triburi din regiune, fără problematicele distincţii de gen şi inflexiuni. Secretul succesului său internaţional constă în faptul că şi-a demonstrat respectul faţă de toate celelalte limbi, adoptând cuvinte din repertoriul lor. Aşa cum observa cineva, „Limba engleză ademeneşte celelalte limbi pe alei întunecoase şi apoi le jefuieşte de toate cuvintele lor bune.” Spre exemplu, a luat termenul *pyjamas* (pijama) din urdu, *nosh* (a ronţăi între mese) din idiş, *sofa* (canapea, sofa) din arabă, *waltz* (vals) din germană, *cinema* (cinema) din greacă, *caravan* (convoi, camion acoperit, rulotă) din persană, *bog* (smârc) din dialectul gaelic, *shampoo* (şampon) din hindusă, *nitwit* (neghiob) din olandeză, *liaison* (legătură amoroasă) din franceză, *anorak* (hanorac) din limba vorbită de inuiţi. Semnificativ este faptul că nicio altă limbă nu are atâtea modalităţi de a spune acelaşi lucru.

Englezii apreciază tradiţia schimbărilor de uz din limba lor, dar nu sunt de acord cu schimbările în sine – până când se obişnuiesc cu ele şi le consideră ca făcând parte din engleza standard. Le place de asemenea să dezbată problemele de corectitudine a formulării (de tip „adaptat la vreme” sau „adaptat vremii”) şi a pronunţiei. Este un joc pe care îl iau în serios.

În acelaşi timp, engleza este pentru comunicare ceea ce este Microsoft pentru lumea computerelor: inevitabilă. Pot insista francezii că engleza e folosită doar în comunicarea aviatică (de pildă *bravo, golf, foxtrot*), „până la dezvoltarea şi adoptarea unei forme de exprimare mai potrivite”; engleza însă îşi vede de treabă mai departe. Un miliard de oameni o utilizează; 80% din internet şi 75% din mesajele de poştă electronică la nivel

mondial sunt scrise în engleză, iar în orice clipă circa două sute de milioane de chinezi o învaţă. În India trăiesc mai mulţi vorbitori nativi de engleză decât în Anglia. Sonda spaţială Voyager 1 pluteşte în spaţiul cosmic ducând cu ea un mesaj din partea ONU în numele a o sută patruzeci şi şapte de state ale lumii, mesaj scris în engleză.

În curând englezii se vor putea descurca oriunde în lume vorbind în limba lor maternă fără a fi nevoiţi să repete frazele ori să ridice tonul pentru a fi înţeleşi. Este o perspectivă care îi face să se simtă – pentru a folosi un cuvânt care nu are echivalent exact în niciuna dintre celelalte două mii şapte sute de limbi sau culturi din lume – *comfy* (confortabil, tihnit, comod).

Conversaţie

Evitare

O conversaţie pe teme sociale între englezi este numită „sporovăială”. Când sporovăieşti, nu discuţi despre artă, politică, moarte, literatură, muncă sau alte lucruri în care crezi cu adevărat, ci vorbeşti despre vacanţe, animale, vreme, sport sau despre cât de nesuferiţi sunt indivizii din celălalt capăt al camerei.

Fiindcă sporovăiesc pentru a evita chestiunile serioase, englezii şi-au creat o gamă uluitoare de metafore cu care toţi sunt familiarizaţi şi care le oferă confortul psihic dorit. Acestea includ eufemisme pentru evitarea confruntării verbale cu subiecte dificile. Spre exemplu, englezii nu mor, ci „se duc”, „se sting”, „dau ortu’ popii”, „sar pârleazul” sau „închid ochii”. Când simt nevoia să se uşureze, „cheltuiesc un penny”, „se spală pe mâini”, „răspund la chemarea naturii”, „folosesc facilităţile” sau, simplu, „fac”.

Sunt adepţii devotaţi ai unei game uriaşe de expresii deja tocite, pe care le folosesc adesea pentru a menţine mingea conversaţională în joc sau pentru a-şi acoperi retragerea. Fiindcă le este vag ruşine de banalitatea acestor expresii, se referă la ele dispreţuitor, cu un termen din franceză: clişee. Astfel, trecând de la un clişeu la altul, vorbitorul abil evită să adopte o poziţie anume faţă de orice subiect.

Vreme englezească

Dacă n-ar exista subiectul „vreme”, englezilor le-ar fi imposibil să se cunoască între ei. Fie că se minunează sau se plâng de ea, vremea este pentru ei tema introductivă esenţială, fără de care relaţiile sociale nu ar funcţiona.

La fel ca localnicii, vremea în Anglia este imprevizibilă. Situarea geografică o predispune în mod firesc la schimbări atmosferice bruşte, astfel că planificarea din vreme a oricărui eveniment în aer liber este riscantă. Desigur că populaţia s-a împăcat vreme de secole cu această situaţie, dar nefiind ei înşişi adepţi ai extremelor, englezii sunt mereu luaţi prin surprindere de condiţiile meteorologice extreme.

Deşi îngheţul târziu distruge plantele mult-iubite, iar aversele mătură corturile la serbările populare în miez de vară, pentru englezi aceste manifestări au întotdeauna un scop mai înalt: acela de a furniza subiecte de conversaţie. „E rece, nu-i aşa?”, „Ziceau că mâine o să fie soare”, „Se pare că ne paşte o vreme friguroasă.” Ger, răcoare, înăbuşeală, vânticel, frig, plăcut, căldicel – condiţiile meteo sunt întotdeauna subapreciate cu cel puţin zece grade.

Când vei şti să faci diferenţa între „averse izolate”, „răbufniri de ploaie” şi „ploi intermitente”, vei şti că ai ajuns, în sfârşit, un englez desăvârşit.

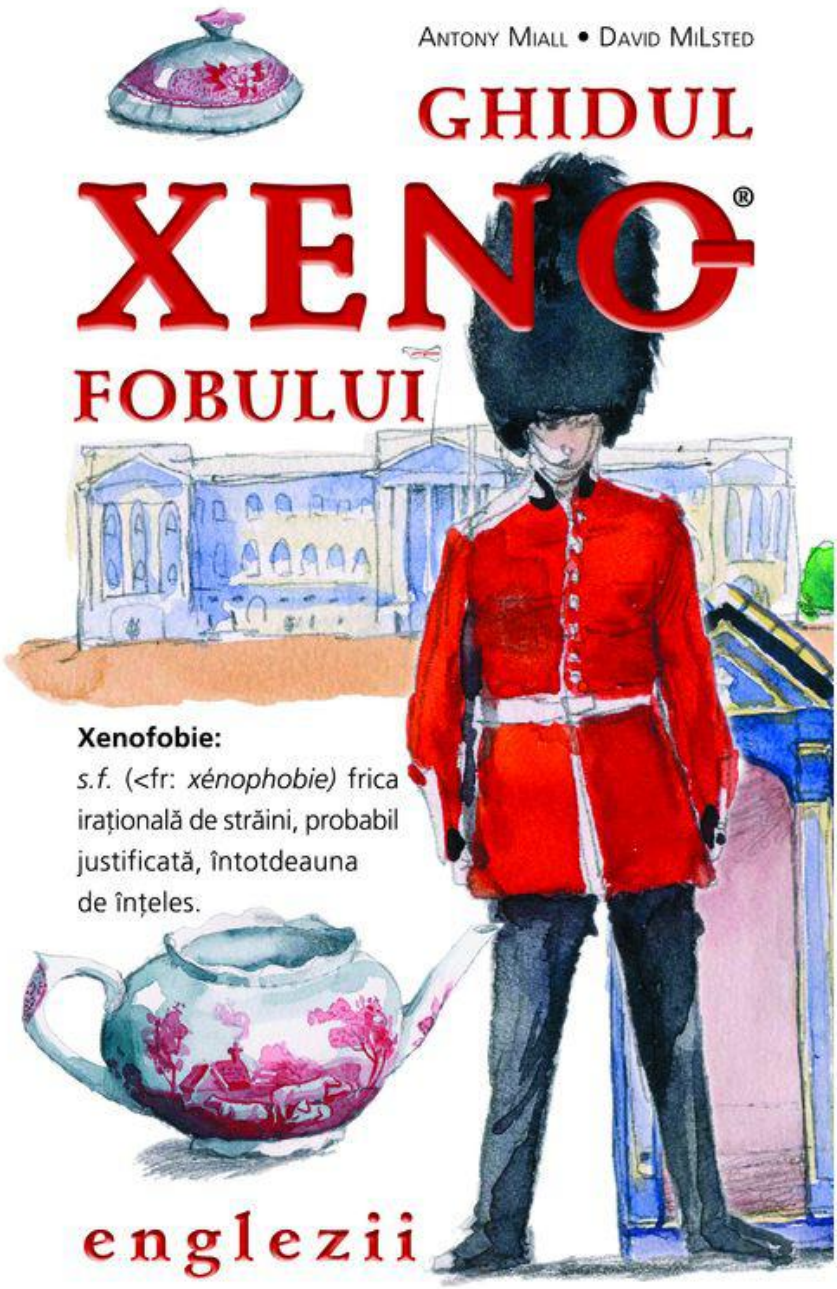
ANTONY MIALL • DAVID MILSTED
GHIDUL
XENO®
FOBULUI
Xenofobie:
s.f. (<fr: xénophobie) frica
irațională de străini, probabil
justificată, întotdeauna
de înțeles.
englezii

Table of Contents

Naţionalism şi identitate
Caracter
Atitudini şi valori
Comportament
Maniere şi etichetă
Obiceiuri şi tradiţii
Obsesii
Destindere şi distracţii
Umor
Sănătate şi igienă
Mâncare şi băutură
Cultură
Sisteme
Crimă şi pedeapsă
Guvernare
Afaceri
Limbă
Conversaţie

Table of Contents

Naţionalism şi identitate	6
Caracter	15
Atitudini şi valori	19
Comportament	30
Maniere şi etichetă	36
Obiceiuri şi tradiţii	41
Obsesii	45
Destindere şi distracţii	50
Umor	57
Sănătate şi igienă	60
Mâncare şi băutură	63
Cultură	66
Sisteme	70
Crimă şi pedeapsă	73
Guvernare	76
Afaceri	81
Limbă	85
Conversaţie	87